

మ హా వా క్య తా త్ప ర్య స హి త ము

వ క్షు రి సు . ద ర చ్చ

గ్రంథకర్త:

గౌ డు జో గ మాంబ

సత్యమువజయతి శ్రీగురుభ్యోనమః ధర్మమేవజయతి

సన్మానపత్రపము

ఎలమంచిలి, శ్రీరాధాకృష్ణాశ్రమాధ్యక్షులు, జ్ఞానస్వరూపు
లగు గౌడు జోగమాంబగార్కి కాకినాడపౌరుసాసంగిన

సన్మాన సామర్థ్యపత్రము.

1. అమ్మా, సాధ్వీమణి!—సీతా, సావిత్రీ, అనసూయ
మున్నగు పతివ్రతలవలెను, దైవమునే నమ్మి యాతని
యందే భారముంచి జీవయాత్రగడపిన పోతనవలెను,
శృతులు, స్మృతులు, పురాణేతిహాసములు లోనగు
వానిలో విశిష్టములగువానిని అందర కవగాహనముగు
నటుల తేటతెలుగున బోధింపగ మీకు.
2. తల్లీ తపశ్విని!—ఆత్మ వంచాంగాది వేదాంత గ్రంథ
ములను, భక్తుల కుపయుక్తమగునటుల బయలుపఱ
చుచు, ధర్మలగుటందేసిన తామెల్ల వారికి సంస్కరణీయ
ములు, తమజీవితమంతయు సుచరిత్రమయ్యె సుచరిత్ర
—పతివ్రత, అట్టిమీకు.
3. మాతా, వరశర్ణిణి!—ఉపాధ్యాయునియను పేర్వడసి,
ఆంధ్రముండలమంతయు పేరెన్నికగన్న మీకు భక్తిలో
మునిగిన మేము, నేడు మీకే సభయందు వేదాంతకళా
ప్రబోధినియను సామర్థ్యచిహ్నమును మీకొసగుచున్నా
రము దీనిని దయతో స్వీకరింప ప్రార్థితులు.
4. వేదాంత కళాప్రబోధిని!—వేదవేదాంగాది షట్పాత్ర
ముల భాగ్యమును దక్కించుకోగల యోజోగమాంబ
గారు! మీకు జోహారులు! రుమ్ము స్మరింపనేరని

తెలుగు బిడ్డలును, మీ గొప్ప విద్యుత్తును గొండాడి
యెఱుంగని తెలుగువాణియు! తెలుగునీమకు వన్నె
తేజాల వనుట పొగడ్డ కానేరదు.

5. యశస్విని, యోగిని, వేదాంతకళాప్రభాధిని!- వేయేల
ఆచార్య (వేద వాఖ్యానముచేసెడి స్త్రీ) ఆచార్యాణి,
ఆచార్యని (తనంతట నేమంత్ర)వాఖ్యానము చేసెడి(స్త్రీ)
అను నామధేయములు గూడ మీయెడ సార్థకములు
మీనుగుణసంపద అగ్రస్థాన మలంకరించినది.

కావున మీరు శ్రీ పార్వతీ పరమేశ్వరుల కటాక్షము
వలన వేదములకును, బ్రాహ్మణములకును, అరణ్యములకును
ఉపనిషత్తులకును, సూత్రగ్రంథములనువాసి, ప్రకటింతురు
గాక. మీరు పూర్ణాయుర్దాయవంతు లయ్యెదరుగాక !!

మంగళంమహత్ శ్రీశ్రీశ్రీ.

ఇట్లు కాకినాడ పురజనులతరపున

కాకినాడ

వై వికధర్మవిశారద

సత్యనారాయణమూర్తి పశుమర్తి విశ్వపతిశాస్త్రీ,
(జమీందారు) మేనేజింగు ఫులవర్తిభీమలింగమూర్తి,
ధర్మకర్త, సర్వవరం దేవస్థానం. అడ్వకేటు. కాళూరి రామ
పులవర్తి శీతారామమూర్తి చంద్రసత్యనారాయణరావు
వాల్మీకి, సీతారామస్వామివారి శ్రీభీమేశ్వరస్వామివారి దేవ
దేవస్థానం, మేనేజింగుధర్మకర్త స్థానం, మేనేజింగుధర్మకర్త
శ్రీగంధిలక్ష్మీనారాయణవాల్మీకి.

సత్సంవర

శ్రీ గురుభ్యానమః

ధర్మంచర

ఉ పో ద్ధా త ము

శ్లో॥ నిత్యానందం పరమసుకదం కేవలం జ్ఞానమూర్తిం
విశ్వాతీతంగగనసదృశం తత్త్వమశ్యాదిలక్ష్యం ।
ఏకనిత్యం విమలమచలం సర్వభీషాక్షి భూతం
భావాతీతం త్రిగుణరహితం సద్గురుతన్నమామి ॥

ఓ సోదర సోదరీమణులారా ! లోకములో ప్రస్తుత
కాలము చాలమంది ముముక్షుజనులుగ నే కానుపించుచున్నం
దుననూ వారికి మోక్షాపేక్ష కలిగియున్ననూ మాతృభాష
యగు సంస్కృతవిద్య లోపించుటమాత్రమే గాక, తెనుగు
భాషకూడా అభ్యాసము లేకువయగువారు కొందరును,
అథవా వ్రాత చాతకానివార నేకులును, అందు కొందరకు
చదువుటకూడా బాగా చేతకానివారున, కొందరు కొంచెము
చదువుట, కొంచెము వ్రాయుట అలవడియున్నను, అవసర
మగు ముఖ్య విషయములను గ్రహింపనేర్పు చాలనందునను,
శాస్త్రములు బాహుళ్యమగుటవలనను, ముముక్షుజనులకు
ఉపయోగములగు ధర్మములు వేరుగా నేర్పాటుగాయున్న
చో, సులభముగా గ్రహించుకొని తరింపగలరను భావముతో

మహావాక్యార్థమును యీ పంచీకరణమును వ్రాసి అచ్చొత్తించడమైనది.

ఇందు బ్రహ్మసూత్రవాక్యములు, పైంగలోపనిషద్వాక్యములు, శ్రీ సుక రహస్యోపనిషద్వాక్యములు, మాండూకోపనిషద్వాక్యములు, యింకనూ గీతాబాష్యము ఉపనిషద్భాష్యము, సూత్రబాష్యాదిసారమంతయు తేటతెల్లముగా ఒకచోట చేర్చబడుటవలన యేమాత్ర మోక్షపక్షగలవారికైనా అందుబాటులో వున్నది.

అదియునుగాక అనేకజిల్లాలలో మన ఉపన్యాసములు చెప్పుచున్నందున ఆయాప్రాంతములలోగల అనేకమంది భక్తజనులు మన ఉపన్యాససందర్భములలో మహావాక్యములలో ఇతలర్థమున్నదని యిదివరకు మేము ఎరుగము. లోకములో చాలమంది గురువుల మనిపించువారుకూడా యేనో రహస్యబోధలని వారివద్ద వుపదేశముపొందినవారికేగాని ఇతరులకు చెప్పకూడదని చెప్పుటయేగాక, ఒకస్తోత్రముగాని, పంచీకరణముగాని, మాకు చెప్పుచున్నారు. వారిశిష్యులకు గూడా ఏమి తెలిపినట్లు కనవడదు, గురువులకు తెలిసినగదా శిష్యబృందము గ్రహించుట. గాన మాకు పంచీకరణము మహావాక్యములు వ్రాసి ఇవ్వవలయును, మీరు వరోపకార

బుద్ధితో అన్నిధర్మములు అనర్గళముగా చెప్పుచున్నందున
 యిట్లు ప్రార్థించుచున్నాము, అని చాలమంది కోరినందున,
 కొందరికి వ్రాసి ఇచ్చిననూ అందరకువ్రాయుట కష్టమనియు,
 వానవాలు గుణితము రానివారు పుస్తకముపట్టజాలనట్లు
 సాంఖ్యసూత్రజ్ఞానము (పంచీకరణము) తెలియజాలనివారికి
 శరీరమర్మము, సాక్షిజ్ఞానము తెలియుటకష్టమని అచ్చు
 వేయించిన అందరూ బాగుపడుదురని తలంచడమైనది.

ఓం తత్సత్

ఇట్లు

చెరాచర సుఖాభిలాషి

గౌడు జోగమాంబ.

శ్లో॥ ఓం బ్రహ్మణోరవ్యక్తః అవ్యక్తాన్ మహత్ : | మహతో
హంకారహ హంకారాతే పంచతన్మాత్రాణి పంచతన్మా
త్రేభ్యో పంచమహాభూతాం పంచమహాభూతేభ్యో
అఖలం జగత్ ||

ప॥ తత్సబ్దవాచ్యమైన సుధ్ధసత్త్వప్రధానమైన మా
యాశబ్దభితం బ్రహ్మ ఆబ్రహ్మ నాశ్రయించినదే ప్రకృతి.
ఆప్రకృతి సృష్టిపుపాదివశములచేత మూడు గుణములాయెను,
సత్త్వరజస్తమోగుణము లాయెను. సత్త్వగుణము మాయ
అనినీ, రజోగుణము అవిద్య అనినీ, తమోగుణము ఆవ
రణవిక్షేపద్వయ శక్తులనినీ చెప్పబడెను. మాయయందు
ప్రతిఫలించినవాడు ఈశ్వరుడు. అవిద్యయందు ప్రతిఫలించిన
వాడు జీవుడు. మాయా మాయాదిష్టానము మాయాప్రతి
ఫలితచైతన్యము మూడూ కూడి ఈశ్వరుం డాయెను.
అవిద్యా, అవిద్యాదిష్టానము, అవిద్యాప్రతిఫలితచైతన్యము
మూడూ కూడి జీవుం డాయెను. శుద్ధ సాత్వికమాయాప్రతి
బింబచైతన్యము ఈశ్వరుం డగుటచేత సర్వజ్ఞత్వ, సర్వేశ్వ
రత్వ, సర్వాంతర్యామిత్వాదిగుణములు గలవా డాయెను.
మలినసాత్విక అవిద్యాప్రతిబింబచైతన్యము జీవుండుగుటచేత
కించత్ గిత్వ కించత్ మిళిత కత్పత్నభోక్తృత్వాది గుణములు
గలవా డాయెను.

మాయా అవిద్యలవల్ల నుంచిన్న, ప్రతిఫలించిన ఆత్మ
 వల్ల నుంచిన్న సత్వరజ స్తమోగుణాత్మకమై, ఆవరణవిక్షేప
 ద్వయాత్మకమై, అనృతజడదుఃఖాత్మకమై తామసమహత్త
 త్వం కల్పితమాయెను. మహత్తత్వము వల్ల నుంచిన్న ప్రతి
 ఫలించిన ఆత్మవల్ల నుంచిన్న సత్వరజ స్తమోగుణాత్మకమై
 ఆవరణ విక్షేప ద్వయాత్మకమై, అనృతజడదుఃఖాత్మకమై,
 తామసహంకారము, కల్పితమైనది, అహంకారమువల్ల నుం
 చిన్న, ప్రతిఫలించిన ఆత్మవల్ల నుంచిన్న, సత్వరజ స్తమోగుణా
 త్మకమై, ఆవరణవిక్షేప ద్వయాత్మకమై, అనృతజడదుఃఖా
 త్మకమై, శబ్దగుణకమైన తామస ఆకాశము కల్పితమాయెను
 ఆకాశమువల్ల నుంచిన్న, ప్రతిఫలించిన ఆత్మవల్ల నుంచిన్న,
 సత్వరజ స్తమోగుణాత్మకమై, ఆవరణ విక్షేపద్వయాత్మ
 కమై, అనృతజడదుఃఖాత్మకమై, శబ్దస్పర్శ గుణకమైన,
 తామసవాయువు కల్పితమాయెను, వాయువువల్ల నుంచిన్న,
 ప్రతిఫలించిన ఆత్మవల్ల నుంచిన్న, సత్వరజ స్తమోగుణా
 త్మకమై, ఆవరణవిక్షేప ద్వయాత్మకమై, అనృతజడదుఃఖా
 త్మకమై, శబ్దస్పర్శ రూప గుణకమైన, తామస అగ్నికల్పిత
 మాయెను, అగ్నివల్ల నుంచిన్న, ప్రతిఫలించిన ఆత్మవల్ల నుం
 చిన్న, సత్వరజ స్తమో గుణాత్మకమైన, ఆవరణవిక్షేప
 ద్వయాత్మకమై, అనృతజడదుఃఖాత్మకమై. శబ్దస్పర్శరూప
 రసగుణకమైన, తామసజలము కల్పితమాయెను, జలమువల్ల
 నుంచిన్న, ప్రతిఫలించిన ఆత్మవల్ల నుంచిన్న, సత్వరజ స్తమో

గుణాత్మకమై, అవరణవిక్షేప ద్వయాత్మకమై, అన్యతజడ
దుఃఖాత్మకమై, శబ్ద స్పర్శ రూప రసగుణకమైన, తామస
జలము కల్పితమాయను జలమువల్లనుంచిన్న ప్రతిఫలించిన
ఆత్మవల్లనుంచిన్న సత్వరజస్తమోగుణాత్మకమై, అవరణవి
క్షేపద్వయాత్మకమై అన్యతజడదుఃఖాత్మకమై శబ్ద, స్పర్శ,
రూప, రసగంధగుణకమైన తామసవృద్ధికల్పితమాయను,
వృద్ధివల్లఓషధులు, ఓషధులవల్ల అన్నము, అన్నమువల్ల
జీవులు వృద్ధినొందుచున్నవి. ఇక్కడికి ఈశ్వరసృష్టిఅయెను.

—జీవసృష్టి యేలాగంటే!—

ఓంప్రణమ రెండై, అందుసగము అర్ధమాత్మకై.
తక్కిన సగము మూడుభాగములై అకార, వుకార, మకా
రములైనది. అకారం, రజోగుణము, మకారం తమోగు
ణము, వుకారం సత్వగుణము, అకారం బ్రహ్మ వుకారం
విష్ణు, మకారం రుద్రుడు “సత్వంలో సత్వం విష్ణువు సత్వంలో
రజస్సు, బ్రహ్మ, సత్వంలో తమస్సు రుద్రుడు, రజస్సులో
సత్వం, వుక్త్యాత్ములు, రజస్సులో రజస్సు కామక్రోధములు,
రజస్సులో తమస్సు పాపిష్టులు, తమస్సులో సత్వం, వకటి
రెండై, రెండోది నాలుగై, అందు మొదటిభాగం సమిష్టిని,
అంతరింద్రియములైనవి. రెండోభాగం వెష్టిని, జ్ఞానేంద్రియ
ములైనవి, తమస్సులో రజస్సు ఒకటి రెండై, రెండోది
నాలుగై, అందు మొదటిభాగం సమిష్టిని, ప్రాణేంద్రియము
లైనవి. వెష్టిని ఖర్కేంద్రియములైనవి. తమస్సులో తమస్సు
పిపిలికాది బ్రహ్మవర్యంతం గల, తృణాది మేరువర్యంతము
గల జీవ ఈశ్వరకు స్థూలశరీరములు అయినవి.

తామస ఆకాశము వకటి రెండై, రెండోది నాలుగై
అందు మొదటిభాగం సమిప్తి, నిజాంశము, అంతఃఖరణ
గోళకమందు జేరి జ్ఞాతమయినది.

తక్కిన నాలుగుభాగములలో అందు మొదటిభాగం
వెప్టి తామసవాయువుంగూడి, జ్ఞాతకు మనోగోళకమైనది.
రెండోభాగం వెప్టి, తామస అగ్నిగూడి, జ్ఞాతకు బుద్ధిగోళ
కమైనది. మూడోభాగం వెప్టి తామస జలముంగూడి,
జ్ఞాతకు చిత్తగోళకమైనది. నాలుగోభాగం వెప్టి తామస,
పృథ్వీగూడి. జ్ఞాతకు అహంకారగోళకమైనది జ్ఞాతామనో
బుద్ధి చిత్తహంకారము లైదున్ను, ఆకాశపంచకమనిన్నీ,
జ్ఞాతకు అంతఃఖరణగోళకమనిన్నీ చెప్పబడెను.

2 తామసవాయువు యొక్క తమోంశము వకటి
రెండై, రెండోది నాలుగై, అందు మొదటిభాగం సమిప్తి
నిజాంశం, జ్ఞాతకు వ్యాన, వాయువు, గోళకమైనది తక్కిన
నాలుగుభాగములలో, అందు మొదటిభాగం వెప్టి, తామస,
ఆకాశముంగూడి, జ్ఞాతకు సమాన వాయుగోళకమైనది.
రెండోభాగం, వెప్టి తామస, అగ్నింగూడి, జ్ఞాతకు పుదాన
వాయుగోళకమైనది మూడోభాగం వెప్టి తామస జలము
గూడి జ్ఞాతకు ప్రాణవాయువు గోళకమైనది. నాలుగోభాగం
వెప్టి తామస, పృథ్వీగూడి జ్ఞాతకు అపానవాయువు గోళక
మైనది. సమాన, వ్యాన, పుదాన, ప్రాణ, అపానములు

అయిదున్నూ వాయువంచకమనిన్నీ, జ్ఞాతకు, ప్రాణేంద్రియ
గోళకమనిన్నీ చెప్పబడెను.

3. తామస అగ్నియొక్క తమోంశం ఒకటి రెండై,
రెండోది నాలుగై, అందు మొదటిభాగం సమిప్తి నిజాంశం
జ్ఞాతకు చెడురీంద్రియగోళకమైనది. తక్కిన నాలుగుభాగ
ములలో, అందు మొదటిభాగం వెప్తి తామస, ఆకాశమును
గూడి, జ్ఞాతకు స్త్రోతేంద్రియ గోళకమైనది. రెండోభాగం
వెప్తితామస వాయువుంగూడి, జ్ఞాతకు త్వగీంద్రియగోళకమై
నది. మూడోభాగం వెప్తితామస జలముంగూడి, జ్ఞాతకు
జిహ్వేంద్రియ గోళకమైనది. నాలుగోభాగం వెప్తి తామస
పృథ్వీగూడి, జ్ఞాతకు గ్రాణేంద్రియగోళకమైనది. స్త్రోత్ర,
త్వక్కు, చెడు, జంహ్వ, గ్రాణేంద్రియము లైదున్నూ,
అగ్నివంచకమనిన్నీ, జ్ఞాతకు జ్ఞానేంద్రియగోళక మనిన్నీ
చెప్పబడెను.

4. తామస, జలయొక్క తమోంశం, ఒకటిరెండై
రెండవది నాలుగై, అందు మొదటిభాగం సమిప్తనిజాంశం,
జ్ఞాతకు రసనేంద్రియగోళకమైనది. తక్కిన నాలుగుభాగము
లలో, అందు మొదటిభాగం వెప్తితామస, ఆకాశముంగూడి
జ్ఞాతకు శబ్దతన్మాత్ర అయినది. రెండవభాగం వెప్తితామస
వాయువుంగూడి, జ్ఞాతకు స్పర్శతన్మాత్ర అయినది. మూడవ
భాగం వెప్తి తామస అగ్నింగూడి. జ్ఞాతకు రూపతన్మాత్ర
అయినది. నాలుగవభాగం వెప్తి తామస పృథ్వీగూడి,

జ్ఞాతకు గంధతన్నాత అయినది. శబ్ద స్పర్శ రూప రస గంధము లైదున్నూ, జలపంచకమనినీ, జ్ఞాతకు శబ్దతన్నాత అనినీ, పంచవిషయములనినీ చెప్పబడెను.

6. తామస పృథ్వీయైశ్క తమోశము ఒకటిరెండై రెండవది నాలుగై, అందు మొదటిభాగం సమిష్టి నిజాంశం జ్ఞాతకు పాయు రేంద్రియ గోళకమైనది తక్కిన నాలుగు భాగములలో అందు మొదటిభాగం వెష్టి తామస ఆకాశ ముంగూడి, జ్ఞాతకు వాగీంద్రియగోళకమైనది. రెండవభాగం వెష్టి తామస వాయువుంగూడి, జ్ఞాతకు పాణీంద్రియగోళకమైనది. మూడవభాగం వెష్టి తామస అగ్నింగూడి, జ్ఞాతకు పాదేంద్రియగోళకమైనది. నాలుగవభాగం వెష్టి తామస జలముంగూడి జ్ఞాతకు పువస్తేంద్రియగోళకమైనది వాక్పాణి పాదోపాయూపస్తలైదున్నూ పృథ్వీపంచకమనినీ జ్ఞాతకు కర్మేంద్రియగోళక మనినీ చెప్పబడెను.

— సాత్విక అధిదేవతల వివరము —

1. సాత్విక ఆకాశం 2. సాత్విక వాయువు 3. సాత్విక అగ్ని 4. సాత్విక జలము 5. సాత్విక పృథ్వీ.

1. సాత్విక ఆకాశం, వకటి రెండై అందు మొదటి భాగం, సమిష్టి నిజాంశం కూటస్తుడనే అధిదేవతై, జ్ఞాతకు అంతఃఖరణగోళకమందు జేరి, సర్వేంద్రియ కర్మత్వము చేయుచున్నది.

2. సాత్వికవాయువు, వకటి రెండై అందు మొదటి భాగం సమిప్తి నిజాంశం. చెంద్రుడనే అధిదేవతయై, జ్ఞాతకు మనోగోళకమందు జేరి, సంకల్పవికల్పములను చేయుచున్నది.

3. సాత్విక అగ్ని వకటి రెండై, అందు మొదటి భాగం సమిప్తి నిజాంశం, బృహస్పతి అనే అధిదేవతై, బుద్ధి గోళకమందు జేరి, మనస్సు సంకల్పించిన సంకల్పము నిశ్చయించుచున్నది.

4. సాత్వికజలం వకటి రెండై, అందు మొదటిభాగం సమిప్తి నిజాంశం, తేత్రగుడనే అధిదేవతై, జ్ఞాతకు చిత్త గోళకమందు జేరి బుద్ధి నిశ్చయించిన నిశ్చయం చింతనచేయుచున్నది.

5. సాత్విక పృథ్వి వకటి రెండై, అందు మొదటి భాగం సమిప్తి నిజాంశం, రుద్రుడనే అధిదేవతై, జ్ఞాతకు అహంకారగోళకమందు చేరి అభిమానించుచున్నది.

1. సాత్వికఅకాశం రెండోభాగం వెస్తి దిక్కులనే అధిదేవతై, జ్ఞాతకు స్తోమింద్రియ గోళకమందు చేరి దశవిధ నాధంబులు వినుచున్నది.

2. సాత్వికవాయువు రెండోభాగం వెస్తి వాయువనే అధిదేవతై, జ్ఞాతకు త్వగింద్రియగోళకమందు జేరి, త్రివిధ స్పర్శలను గ్రహించుచున్నది.

3. సాత్విక అగ్ని రెండోభాగం వెళ్లి సూర్యుడనే, అధిదేవతై, జ్ఞాతకు చతుర్విధియగోళకమందు చేరి, దశ విధరూపములు చూచుచున్నది.

4. సాత్విక జలం, రెండోభాగం వెళ్లి సూర్యుడనే అధిదేవతై, జ్ఞాతకు జిహ్వేంద్రియగోళకమందు చేరి, ప్రదు చులను గ్రహించుచున్నది.

5. సాత్విక పృథ్వి రెండోభాగం వెళ్లి, అశ్వినీదేవతలనే అధిదేవతలై, జ్ఞాతకు గ్రాహేంద్రియ గోళకమందు చేరి, త్రివిధగ్రంథములను వాసనచూచుచున్నది.

—† రాజసఅధిదేవతల వివరము †—

1. రాజస ఆకాశం 2. రాజస వాయువు 3. రాజస అగ్ని 4. రాజస జలము 5. రాజస పృథ్వి.

1. రాజస ఆకాశం వకటి రెండై, అందు మొదటి భాగం సమిప్తి నిజాంశం, విసిష్టుడనే అధిదేవతై, జ్ఞాతకు సమానవాయుగోళకమందు చేరి చతుర్విధ ఆహారములను వచనముచేసి, డెబ్బదిరెండువేలరాళ్ళకు పంచి యిచ్చుచున్నది

2. రాజస వాయువు వకటి రెండై, అందు మొదటి భాగం సమిప్తి నిజాంశం, విశ్వకర్త అనే అధిదేవతై, జ్ఞాతకు వ్యానవాయు గోళకమందు చేరి, సర్వేంద్రియములందు వ్యాపకించుచున్నది

3. రాజస అగ్ని వకటిరెండై, అందు మొదటిభాగం సమిప్తి, నిజాంశం విశ్వయోని అనే అధిదేవతై, జ్ఞాతకు

పుదానవాయుగోళకమందు జేరి, వైఖరీపలుకులు పలికించుచున్నది.

4. రాజన, జలం వకటిరెండై అందు మొదటిభాగం సమిప్తి, నిజాంశం జయుడనే అధిదేవతై, జ్ఞాతకు ప్రాచీంద్రియగోళకమందు జేరి, పూర్వగమనం చేయుచున్నది.

5. రాజన, పృథ్వి వకటిరెండై అందు మొదటిభాగం సమిప్తి నిజాంశం, అజయుడనే అధిదేవతై, జ్ఞాతకు అపాన వాయువు గోళకమందు జేరి, అక్షోగమనం చేయుచున్నది.

1. రాజన, ఆకాశం రెండవభాగం వెప్తి అగ్నిహోత్రుడనే అధిదేవతై, జ్ఞాతకు వాగీంద్రియగోళకమందు జేరి వచించుచున్నది.

2. రాజన, వాయువు రెండవభాగం వెప్తి, ఇంద్రుడనే అధిదేవతై, జ్ఞాతకు ప్రాచీంద్రియ గోళకమందు చేరి, ఇచ్చిపుచ్చుకొనుచున్నది.

3. రాజన, అగ్ని రెండవభాగం వెప్తి పుషేంద్రుడనే అధిదేవతై, జ్ఞాతకు ప్రాచీంద్రియ గోళకమందు చేరి, గమనా గమనములు చేయుచున్నది.

4. రాజన, జలం రెండవభాగం వెప్తి, ప్రణావతి అనే అధిదేవతై, జ్ఞాతకు పుషస్తేంద్రియ గోళకమందు చేరి, ఆనందించుచున్నది.

5. రాజన, పృథ్వి రెండవభాగం వెట్టి మృత్యువనే అధిదేవతై, జ్ఞాతకు పాయగీంద్రియ గోళకమందుజేరి జీవో పాధిసంబంధమైన, మలచిస్తర్జన చేయుచున్నది.

శ్లో॥ జ్ఞాతాసమానవాయుశ్చ శ్రోత్రంశబ్దస్తదైవచ
వాగపంచమిదంప్రోక్తం ఇత్యేతే వ్యోమపంచకమ్॥

,, మనశోఽప్యాయనవాయుశ్చ త్వక్కుస్పర్శస్తదైవచ
పాణిపంచమిదంప్రోక్తం ఇత్యేతే వాయుపంచకమ్॥

,, బుద్ధింఛోదానవాయుశ్చ చెక్షు రూపః స్తదైవచ
పాదపంచమిదంప్రోక్తం ఇత్యేతే అగ్నిపంచకమ్॥

,, చిత్తంఛోపాణవాశ్చ జిహ్వారసనమేవచ
గుహ్యపంచమిదంప్రోక్తం ఇత్యేతే జలపంచకమ్॥

,, అహంఛో అపానవాయుశ్చ గ్రాణంగంధః స్తదైవచ
పాయుపంచమిదంప్రోక్తం ఇత్యేతే పృథ్విపంచకమ్॥

వ॥ ఈ జ్ఞాతే సమానవాయువుతో సంబంధించి, శ్రోత్రేంద్రియంద్వారా, శబ్దమును గుర్తెరింగి, వాగీంద్రియ ముద్వారా వచించుచున్నది.

2. ఈ జ్ఞాతే మనోరూపకమై, వ్యానవాయువుతో సంబంధించి త్వగీంద్రియంద్వారా, స్పర్శను గుర్తెరింగి, పాణింద్రియంద్వారా ఇచ్చిపుచ్చుకొనుచున్నది.

3. ఈజ్ఞాతే బుద్ధిరూపకమై, పుదానవాయువుతో సంబంధించి, చక్షురీంద్రియంద్వారా రూపమును గుర్తెరింగి, పాదేంద్రియంద్వారా గమనాగమనములు చేయుచున్నది.

4. ఈజ్ఞాతే చిత్తరూపకమై, ప్రాణవాయువుతో సంబంధించి, జుహ్వేంద్రియంద్వారా రసమును గుర్తెరింగి, పువసేంద్రియంద్వారా ఆనందించుచున్నది.

5. ఈజ్ఞాతే అహంకార, రూపకమై, అపానవాయువుతో సంబంధించి, గ్రాణేంద్రియంద్వారా గంధమును గుర్తెరింగి పాయురీంద్రియంద్వారా జీవోపాధిసంబంధమైన మల విసర్జన చేయుచున్నది.

—♦ భూతముల వివరము ♦—

1. ఆకాశభూతం ఆకాశతత్త్వంతోకలసి జ్ఞాత అయినది.
ఆకాశభూతం వాయుతత్త్వంతోకలసి మనస్సుఅయినది
ఆకాశభూతం అగ్నితత్త్వంతోకలసి బుద్ధిఅయినది
ఆకాశభూతం జలతత్త్వంతోకలసి చిత్తమైనది
ఆకాశభూతం పృథ్వీతత్త్వంతోకలసి అహంకారమైనది
2. వాయుభూతం ఆకాశతత్త్వంతోకలసి సమానమైనది
వాయుభూతం వాయుతత్త్వంతోకలసి వ్యానమైనది
వాయుభూతం అగ్నితత్త్వంతోకలసి పుదానమైనది
వాయుభూతం జలతత్త్వంతోకలసి ప్రాణమైనది
వాయుభూతం పృథ్వీతత్త్వంతోకలసి అపానమైనది

3. అగ్నిభూతం ఆకాశతత్వంతోకలసి స్త్రోతమైనది
 అగ్నిభూతం వాయుతత్వంతోకలసి త్వష్క్ అయినది
 అగ్నిభూతం అగ్నితత్వంతోకలసి చక్షువ అయినది
 అగ్నిభూతం జలతత్వంతోకలసి జిహ్వా అయినది
 అగ్నిభూతం పృథ్వీతత్వంతోకలసి గ్రాణమైనది

4. జలభూతం ఆకాశతత్వంతోకలసి శబ్దమైనది
 జలభూతం వాయుతత్వంతోకలసి స్పర్శ అయినది
 జలభూతం అగ్నితత్వంతోకలసి రూపమైనది
 జలభూతం జలతత్వంతోకలసి రసమైనది
 జలభూతం పృథ్వీతత్వంతోకలసి గంధమైనది

5. పృథ్వీభూతం ఆకాశతత్వంతోకలసి వాక్త్రేనది
 పృథ్వీభూతం వాయుతత్వంతోకలసి పాదైనది
 పృథ్వీభూతం అగ్నితత్వంతోకలసి పాదమైనది
 పృథ్వీభూతం జలతత్వంతోకలసి పుష్పస్థైనది
 పృథ్వీభూతం పృథ్వీతత్వంతోకలసి పాయువైనది.

— అద్యాత్మ ఆధిభౌతికం అధిదైవికములవివరం —

1. అంతఃఖరిణ అద్యాత్మ సర్వేంద్రియకర్తృత్వం ఆధిభౌతికం ఈశ్వరుడు, అధిదైవకం.

మనస్సు- అద్యాత్మ, సంకల్పా ఆధిభౌతికం, చంద్రుడు ఆధిదైవకం.

బుద్ధి-అద్యాత్మ, నిశ్చయం ఆధిభౌతికం, బృహస్పతి, అధిదైవకం.

చిత్తం-అద్యాత్మ చింతనం, ఆధిభౌతికం, క్షేత్రజ్ఞ
ఉధిదైవకం.

అహంకారం-అద్యాత్మ అహంకృత్వం ఆధిభౌతికం
దుద్రు ఉధిదైవికం.

2. సమానం-అద్యాత్మ, వచనం ఆధిభౌతికం విశిష్ట ఉధి
దైవకం.

వ్యానం-అద్యాత్మ, వ్యావకం ఆధిభౌతికం విశ్వకర్త
అధిదైవికం.

పునానం-అద్యాత్మ, వైఖరీ ఆధిభౌతికం విశ్వయోని
అధిదైవికం.

సాణమద్యాత్మ-సూర్ధ్వగమనం ఆధిభౌతికం జయ
ఉధిదైవికం.

అపానం-అద్యాత్మ, అధోగమనం ఆధిభౌతికం అజ
యఉధిదైవికం.

3. స్తోత్రం-అద్యాత్మ, శబ్దం భౌతికం వాక్కుధిదైవికం.

త్వష్ట-అద్యాత్మ సర్వఅధిభౌతికం వాయువు అధిదైవికం

చక్షు-అద్యాత్మ, రూపం అధిభౌతికం సూర్యఉధిదైవికం

జిహ్వ-అద్యాత్మ, రసం అధిభౌతికం వరుణ ఉధిదైవికం

గ్రాణం-అద్యాత్మ, గందం అధిభౌతికం అశ్వినీదేవత

అధిదైవికం.

4. వాక్కు-అద్యాత్మ, వచనం ఆధిభౌతికం అగ్నిహోతృ
ఉధిదైవికం.

ప్రాణి-అద్యాత్మ, దానం ఆధిభౌతికం ఇంద్రుడధి
దైవికం.

పాదం-అద్యాత్మ, గమనం ఆధిభౌతికం, పుషేంద్రు
డధిదైవికం.

పుషస్త-అద్యాత్మ, ఆనందం ఆధిభౌతికం, పజాపతి
అధిదైవికం.

పాయువు-అద్యాత్మ, వినర్దన ఆధిభౌతికం, మృత్యు
వధిదైవికం.

— శస్త్రానముల వివరము —

1. జ్ఞాతక జ్ఞేయ విషయం, కూటస్తు డధిదైవికం,
స్తానం భూమద్యస్తానం, తత్త్వం ఆకాశతత్త్వం, ఇది నాత్మ
విషయం కనుక నీవను, ఆత్మకానేరదు.

2 మనస్సుకే సంకల్పం విషయం, చెవిదు డధిదైవి
కం స్తానం కంఠస్తానం, తత్త్వం వాయుతత్త్వం, ఇది నాత్మ
విషయం కనుక నీవను, ఆత్మకానేరదు.

3. బుద్ధికి నిశ్చయం విషయం బృహస్పతి ఆధిదైవికం
స్తానం నేత్రస్తానం, తత్త్వం అగ్నితత్త్వం, ఇది నాత్మవిషయం
కనుక నీవను, ఆత్మకానేరదు.

4. చిత్తానికి చింతనం విషయం, క్షేత్రజ్ఞ డధిదైవికం
స్తానం, హృదయస్తానం తత్త్వం జలతత్త్వం, ఇది నాత్మవిషయం
కనుక నీవను, ఆత్మకానేరదు.

5. అహంకారానికి అభిమానం, విషయం రుద్రుడధి
దైవికం. స్తానం నాభిస్తానం, తత్త్వం పృథ్వీతత్త్వం. ఇది
నాత్మవిషయం కనుక నీవను, ఆత్మకానేరదు.

1. సమానానికి పచనం విషయం విశిష్ట డధిదైవకం
స్తానం నాభిస్తానం, తత్త్వం ఆకాశతత్త్వం. ఇది నాత్మవిషయం
కనుక నీవను, ఆత్మకానేరదు.

2 వ్యానానికి వ్యాపకం విషయం. విశ్వకర్త అధిదై
వకం. స్తానం వ్యాపకస్తానం, తత్త్వం వాయుతత్త్వం. ఇది
నాత్మవిషయం కనుక నీవను, ఆత్మకానేరదు.

3. వుదానానికి వైఖరీ విషయం, విశ్వయోని అది
దైవికం. స్తానం కంఠస్తానం. తత్త్వం అగ్నితత్త్వం. ఇది నాత్మ
విషయం కనుక నీవను, ఆత్మకానేరదు.

4. ప్రాణానికి పూర్వగమనం. విషయం-జయు డదిదై
వికం, స్తానం హృదయస్తానం, తత్త్వం జలతత్త్వం. ఇది నాత్మ
విషయం కనుక నీవను, ఆత్మకానేరదు.

5. అపానానికి అధోగమనం. విషయం-అజయు డది
దైవికం. స్తానం గుహ్యస్తానం, తత్త్వం పృథ్వీతత్త్వం. ఇది
నాత్మవిషయం కనుక నీవను, ఆత్మకానేరదు.

1. ప్రాంతానికి శబ్దం విషయం, దిక్కుల అధిదైవకం.
తత్త్వం ఆకాశతత్త్వం. ఇది నాత్మవిషయం కనుక నీవను ఆత్మ
కానేరదు.

2. త్వక్కుకి స్పర్శ విషయం, వాయువు అధిదైవకం
తత్త్వం వాయుతత్త్వం. ఇది నాత్మవిషయం కనుక నీవను ఆత్మ
కానేరదు.

3. చెక్షువుకి రూపం విషయం, సూర్యుడధిదైవకం.
తత్త్వం అగ్నితత్త్వం. ఇది నాత్మవిషయం కనుక నీవను ఆత్మ
కానేరదు.

4. జింహ్వాకి రసం విషయం, వరుణు డధిదైవకం.
తత్త్వం జలతత్త్వం. ఇది నాత్మవిషయం కనుక నీవను ఆత్మ
కానేరదు.

5. గ్రాణానికి గంధం విషయం, అశ్వినీదేవత లధిదై
వతలు, తత్త్వం పృథ్వీతత్త్వం. ఇది నాత్మవిషయం కనుక
నీవను ఆత్మకానేరదు.

1. వాక్కుకి వచనం విషయం, అగ్నిహోతృడు అధి
దైవకం తత్త్వం ఆకాశతత్త్వం. ఇదానాత్మవిషయం కనుక
నీవను ఆత్మకానేరదు.

2. పాణికి దానం విషయం, ఇంద్రు డధిదైవకం.
తత్త్వం వాయుతత్త్వం. ఇది నాత్మవిషయం కనుక నీవను ఆత్మ
కానేరదు.

3. పాదానికి గమనం విషయం, పుష్యేంద్రుడు అధిదై
వకం తత్త్వం అగ్నితత్త్వం. ఇది నాత్మవిషయం కనుక నీవను
ఆత్మకానేరదు.

4. పునః స్తకి ఆనందం విషయం, ప్రజాపతి అధిదైవకం తత్త్వం జలతత్త్వం, ఇది నాత్మవిషయం కనుక నీవను, ఆత్మ కానేరదు.

5. పాయువుకి విసర్జన విషయం, మృత్యు వదిదైవకం తత్త్వం పృథ్వీతత్త్వం. ఇది నాత్మ విషయం కనుక, నీవను ఆత్మకానేరదు.

శ్లో॥ పంచీకృతమహాభూతం సంభవం ఖర్మసంచితం

శరీరం సుఖదుఃఖానాం భోగాయతనుముత్యతే॥

,, పంచప్రాణమనోబుద్ధీ దశేంద్రియసమన్వితం

అపంచీకృతభూతార్థం సూక్ష్మాగంభోగనాధనం॥

,, అనాద్యవిద్యాఅనిర్వాచ్యం కారణోపుపాది పుచ్ఛ్యతే

పుపాదిత్రితయో ధన్యో ఆత్మానంభహుధారయేత్॥

—† శరీరముల వివరము †—

త్వక్ చెర్మమాంసరుధిర మేధోమజ్జాస్తి, అను సప్త ధాతు యుక్తంబైనది. జాగ్ర స్వప్న సుప్తియు, తథ అభిమాన దేవతలు. ఈ ఆత్మకు స్థూలశరీర మనియు, సూక్ష్మశరీర మనియు, కారణశరీరమనియు, మహాకారణ శరీరమనియు, నాలుగు శరీరములు కలవు.

1. అందు మొదటిదగు స్థూలశరీర మేదియనగా-అంతఃకేంద్రియములున్న, ప్రాణేంద్రియములున్న జ్ఞానేంద్రియములును, పంచేతన్మాత్రలున్నూ, ఖరేంద్రియములున్నూ,

జ్ఞాతయున్నా గూడి పంచెవింశతీ తత్వకంబై, విశ్వుండును, నామంబున వెట్టిసమిష్టితమోంశంబులంగూడి, జాగ్రదవస్తయందు వర్తించుచుండును. ఇదియే స్థూలశరీర మనబడును.

2. రేండవదియగు సూక్ష్మశరీర మేదియనగా-ప్రాణేంద్రియములున్నా, జ్ఞానేంద్రియంబులున్నా, ఖర్కేంద్రియంబులున్నా, మనోబుద్ధులు రెండున్నా, కలసి యీ పదిహేడున్నా వెట్టి సమిష్టి తమోంశంబులంగూడి, తైజసుండను నామంబున స్వప్నావస్తయందు వర్తించుచుండును. ఇదియే సూక్ష్మశరీర మనబడును.

3. మూడవదియగు కారణశరీర మేదియనగా మాయా అవిజ్ఞలున్నా, ఆవరణవిక్షేప శక్తులున్నా, మూలాప్రకృతులున్నా, కలసి ప్రాజ్ఞాండను నామంబున, వెట్టి సమిష్టి తమోంశంబులం గూడి, సుషుప్తివస్తయందు వర్తించుచుండును.

4. నాలుగవదియగు మహాకారణ మేదియనగా-జ్యోతిస్వరూపుండునూ, స్వయంప్రకాశుండును, చరాచర జంగమంబంతయు నిండి, సూత్రధారియై శుద్ధచైతన్యంబై, సర్వసాక్షియై, యుండిన చైతన్యంబే మహాకారణంబనియును విరాట్స్వరూపుం డనియు, హిరణ్యగర్భుండను నామంబున యేయవస్తయు నెరుంగక, తురీయూతీతంబున అనందంబు అనుభవించుచుండును. ఇదియే మహాకారణ మనబడును.

—† అష్టాంగంబుల వివరము †—

శ్లో॥ అష్టాంగంచ చతుష్పాదం త్రిస్తానం పంచదైవతం

ఓమి త్యేననజానాతి బ్రాహ్మణో నభవేత్సహి॥

ప॥ అను శృతిననుసరించి, అష్టాంగంబులనగా-జీవ
తనువులు నాలుగు, ఈశ్వరతనువులు నాలుగు, చతుష్పాద
మనగా-విద్యా, అవిద్య, ఆనందము, తురీయము, త్రిస్తాన
మనగా-జీవ ఈశ్వరజగత్తులు, పంచదైవంబులనగా-బ్రహ్మ,
విష్ణు రుద్రఈశ్వర సదాసివులు, శృతి విష్ణువచ్చెననగా-అకా
శము వాయువు అగ్ని జలము పృథ్వీ లైదున్ను, రవిచంద్రా
గ్నాలు మూడున్ను, కలసి ఈ యెనిమిదియున్ను, ఈశ్వ
రుని అష్టప్రకృతులనబడును. ఆధారస్వాదిష్ట మణిపూరక
అనాహత విశుద్ధ చైత్రములున్ను, అవ్యక్త మహాదహంకార
ములున్ను; యీ యెనిమిదిన్ని జీవుని అష్టప్రకృతులనబడును.
ఇదియే జగస్సృష్టి యని చెప్పబడెను. అందు సప్తవ్యసంబు
లున్ను, సప్తద్వీపంబులున్ను సప్తసముద్రంబులున్ను దశవా
యువులని దశనాశ్వని దశవిధనాథంబులని షడూర్తులని అరిష
డ్వర్గంబులని పంచఅగ్నులని నాలుగు యుగంబులని, యేడిడు
పద్నాలుగు భువనంబులని, అండపింక బ్రహ్మాండంబులని,
షట్చక్రంబులని వాటియందు ఇడాపింగళాసుషుమ్న లని
సూర్యచంద్రనాడులని హంసయొక్క అజపాగాయత్రీ, సత్వ
రజస్తమోగుణము త్రిమూర్తులు పంచవర్ణములు అకార
పుకార మకారములు యేబది ఆరక్షరంబుల గూడినవని చెప్పి

జగము కలదనుట అసత్యమని చెప్పి బ్రహ్మసత్యం జగన్నిద్య అను వాక్యము నచుసరించి.

—॥ ఇంద్రియములలయ వివరం ॥—

1. ఆకాశంబిక్క బయలాంశమున్ను, పృథ్వియొక్క కఠినాంశమున్ను కలసి పాక్షై నది కనుక, ఆకాశంబిక్క బయలాంశం ఆకాశమునకిచ్చి, తావచ్చి పృథ్విలోకలసిన వాక్కు లయమ్.

2. వాయువు యొక్క చెలనాంశమున్ను, పృథ్వి యొక్క కఠినాంశమున్ను కలసి, పాక్షై నదికనుక వాయువు యొక్క చెలనాంశము వాయువుకిచ్చి, తావచ్చి పృథ్విలో కలసిన పాణి లయమ్.

3. అగ్నియొక్క తేజాంశమున్ను, పృథ్వియొక్క కఠినాంశమున్ను కలసి పాదమైనదికనుక, అగ్నియొక్క తేజాం శమున్ను అగ్నికిచ్చి తావచ్చి పృథ్విలోకలసిన పాదం లయమ్

4. అప్సయొక్క ద్రవాంశమున్ను, పృథ్వియొక్క కఠినాంశమున్ను కలసి పువస్సైనది కనుక, అప్సయొక్క ద్రవాంశము అప్సకిచ్చి, తావచ్చి పృథ్విలోకలసిన పువస్త లయమ్.

1. ఆకాశము యొక్క బయలాంశమున్ను, అప్స యొక్క ద్రవాంశమున్ను కలసి శబ్దమైనది కనుక, ఆకాశం బయలాంశము, ఆకాశానికిచ్చి తావచ్చి, అప్సలోకలసిన శబ్దం లయమ్.

2. వాయువుయొక్క చెలనాంశమున్న అప్పుయొక్క ద్రవాంశమున్న కలసి స్పర్శరైసదికనుక, వాయువు చెలనాంశము వాయుకిచ్చి తావచ్చి అప్పులోకలసిన స్పర్శ లయమ్.

3. అగ్నియొక్క తేజాంశమున్న, అప్పుయొక్క ద్రవాంశమున్న కలసి రూపమైనది కనుక, అగ్నియొక్క తేజాంశం అగ్నికిచ్చి, తావచ్చి అప్పులో కలసిన రూపం లయం.

4. అప్పుయొక్క ద్రవాంశమున్న, పృథ్వియొక్క కఠినాంశమున్న కలసి గంధమైనది కనుక పృథ్వి కఠినాంశము పృథ్వికిచ్చి తావచ్చి అప్పులోకలసిన గంధం లయమ్.

1. ఆకాశంయొక్క బయలాంశమున్న అగ్నియొక్క తేజాంశమున్న కలసి, శ్రోత్రమైనది కనుక, ఆకాశం బయలాంశము ఆకాశానికిచ్చి తావచ్చి అగ్నిలోకలసిన శ్రోత్రం లయమ్.

2. వాయువుయొక్క చెలనాంశమున్న, అగ్నియొక్క తేజాంశమున్న కలసి, త్వక్తైనది కనుక వాయు చెలనాంశం వాయుకిచ్చి, తావచ్చి అగ్నిలోకలసిన త్వక్తు లయమ్.

3. అగ్నియొక్క తేజాంశమున్న, అప్పుయొక్క ద్రవాంశమున్న కలసి, జిహ్వైనది కనుక, అప్పుద్రవాంశము అప్పుకిచ్చి, తావచ్చి అగ్నిలోకలసిన జిహ్వ లయము.

4. పృథ్వియొక్క కఠినాంశమున్న, అగ్నియొక్క తేజాంశమున్న కలసి, గ్రాణమైనదికనుక పృథ్వియొక్క

కఠినాంశం పృథ్వికిచ్చి, తావచ్చి అగ్నిలోకలసిన గ్రాణం
లయమ్,

1. ఆకాశముయొక్క బయలాంశమున్ను, వాయు
యొక్క చెలనాంశమున్ను కలసి, సమానమైనది. కనుక
ఆకాశముయొక్క బయలాంశము, ఆకాశానికిచ్చి తావచ్చి
వాయువులోకలసిన సమానం లయము.

2. వాయుయొక్క చెలనాంశమున్ను, అగ్నియొక్క
తేజాంశమున్ను కలసి వుదానమైనది కనుక, అగ్నియొక్క
తేజాంశము అగ్నికిచ్చి, తావచ్చి వాయువులోకలసిన వుదా
నము లయము.

3. వాయువుయొక్క చెలనాంశమున్ను అప్పుయొక్క
ద్రవాంశమున్ను కలసి ప్రాణమైనది కనుక, అప్పుయొక్క
ద్రవాంశము అప్పుకిచ్చి తావచ్చి వాయువులో కలసిన
ప్రాణము లయము.

4. వాయువు యొక్క చెలనాంశమున్ను, పృథ్వి
యొక్క కఠినాంశమున్ను కలసి, అపానమైనది కనుక పృథ్వి
యొక్క కఠినాంశము, పృథ్వికిచ్చి, తావచ్చి వాయువులో
కలసిన, అపానము లయము.

1. ఆకాశముయొక్క బయలాంశమున్ను, వాయువు
యొక్క చెలనాంశమున్ను కలసి మనస్సైనది కనుక, వాయు
యొక్క చెలనాంశము వాయుకిచ్చి, తావచ్చి ఆకాశములో
కలసిన మనస్సు లయము.

2. ఆకాశముయొక్క బయలాంశమున్ను, అగ్నియొక్క తేజాంశమున్ను కలసి బుద్ధైనదికనుక అగ్నియొక్క తేజాంశము, అగ్నికిచ్చి తావచ్చి ఆకాశములో కలసిన బుద్ధిలయము.

3. ఆకాశము యొక్క బయలాంశమున్ను, అప్పుయొక్క ద్రవాంశమున్ను కలసి, చిత్తమైనది కనుక. అప్పుద్రవాంశము అప్పుకిచ్చి, తావచ్చి ఆకాశములో కలసిన చిత్తం లయము.

4 ఆకాశముయొక్క బయలాంశమున్ను, పృథ్వియొక్క కఠినాంశమున్ను కలసి అహంకారమైనది కనుక, పృథ్వి కఠినాంశము పృథ్వికిచ్చి తావచ్చి ఆకాశంలోకలసిన అహంకారం లయము.

1. అన్నమునందు కలిగినజీవులు, అన్నముకన్న వ్యతిరేకము కాదుకనుక అన్నమునందుననే లయమ్

2 ఓషధులవల్ల కలిగిన అన్నము ఓషధులకన్న వ్యతిరేకము కాదుకనుక ఓషధులఎందే లయమ్

3 పృథ్వియందు కలిగిన ఓషధులు పృథ్వికన్న వ్యతిరేకము కాదుకనుక పృథ్వియందేలయము

4. జలమునందుకలిగిన పృథ్వి, జలముకన్న వ్యతిరేకముకాదుకనుక జలమునందే లయము

5. అగ్నియందుకలిగిన జలము అగ్నికన్న వ్యతిరేకముకాదు కనుక అగ్నియందే లయము

6. వాయువునందున కలిగిన అగ్ని వాయువుకన్న వ్యతిరేకము కాదుకనుక వాయువునందే లయము

7. ఆకాశమునందు కలిగినవాయువు ఆకాశముకన్న వ్యతిరేకము కాదుకనుక ఆకాశమునందే లయము

8. అహంకారమువలన కలిగిన ఆకాశము అహంకారమునందే లయము

9. మహా తత్త్వమందుకలిగిన అహంకారము మహా తత్త్వంకన్న వ్యతిరేకము కాదుకనుక మహాతత్త్వమునందే లయం

మూలాప్రకృతివల్ల కలిగిన మహాతత్త్వం, మూలాప్రకృతికన్నా వ్యతిరేకముకాదుకనుక మూలాప్రకృతియందే లయము. సత్త్వ రజ స్త మోగుణమున్న మూలాప్రకృతియందేలయమ్. ఆవరణవిక్షాపద్వయశక్తులున్న, మూలాప్రకృతియందే లయమ్ అకార ఉకార మకారములున్న మూలాప్రకృతియందే లయమ్. బ్రహ విష్ణు, రుద్రులున్నా మూలాప్రకృతియందేలయమ్. పరబ్రహ్మమునందు కలిగిన మూలాప్రకృతి పరబ్రహ్మముకన్న వ్యతిరేకము కాదుకనుక పరబ్రహ్మమునందే లయమ్. అఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండంబులున్న పరబ్రహ్మమునందే నీనమైనవి.

శాంతిః శాంతిః శాంతిః

ఓం తత్సత్.

—: తొంబై ఆరు తత్వములు :—

5. పంచభూతముల వివరము

ఆకాశము, వాయువు, అగ్ని, జలము, పృథ్వి.

5. పంచజ్ఞానేంద్రియముల వివరము

శ్రోత్రము, త్వక్కు, చక్షు, జిహ్వ, గ్రాశేంద్రియము

5. పంచవిషయములు వివరము

శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధములు

5. పంచకర్మేంద్రియముల వివరము

వాక్కు, పాణి, పాదము, పుష్పస్త, పాయువు

5. కర్మేంద్రియములకు విషయములు

వచన, దాన, గమన, విసర్గ, ఆనందములు

5. పంచప్రాణముల వివరములు

ప్రాణము, అపానము, వ్యానము, పుదానము
మానం

5. పంచ పుష్పవాయువులు వివరము

నాగ, కూర్మ, టుక్కుర దేవదత్త, ధనంజయములు

5. పంచకోశముల వివరము

అన్నమయ, ప్రాణమయ, మనోమయ, విజ్ఞానమయ
ఆనందమయములు

4. ఆంతఃఖరణ చతుష్టయములు

మనస్సు, బుద్ధి, చిత్తము, అహంకారము

4. అంతరీంద్రియముల వివరము

సంకల్పము, నిశ్చయము, చింతనము, అభిమానము

8. అప్తమదముల వివరము

కులమదము, బలమదము, యవ్వనమదము, రాజ్య
మదము, శీలమదము, తపోమదము, రూపమదము, ధన
మదము

6. షడూర్ములు వివరములు

ఆకలి, దప్పిగ, శోకము, మోహము, జననము,
మరణము

6. షడౌచక్రముల వివరములు

ఆధార, స్వాధిష్ఠాన, మణిపూరక, అనాహత. విశుద్ధ
ఆజ్ఞేయములు

7. సప్తధాతువులు వివరములు

రుధిరము, మాంసము, హస్తీ, మజ్జ, శుక్ల, శోణి
తము, మేధస్సు

10. దశనాభ్యు

ఇడా, పింగళ, సుషుమ్న, గాంధారి, హస్తీ, జింహ
అలంపుసా, కృతుర, శంఖినీ అశ్వినీ

8. గుణత్రయములు

సత్త్వగుణము రజోగుణము తమోగుణము

8. తాపత్రయములు

అధ్యాత్మ ఆదిభౌతిక అదిదైవికము

3. ఈషణత్రయములు

ధా రేషణ ధ నేషణ పుత్రేషణములు

3. మండలత్రయములు

సూర్యమండలము చంద్రమండలము అగ్నిమండ
లములు

3. అపస్తాత్రయములు: జాగ్రత స్వప్నము సుషుప్తి.

— ఆర్తతాణపరాయణశ్లోకరత్నపట్కం—

వాత్సల్యాదభయప్రదానసమయా! దార్తార్తినిర్వాపణా!
దౌదార్యా రఘుశోషణాదగణితశ్రేయః పదప్రాపణాత్!
సేవ్యశ్రీపతిరేకవవజగతా! మేతేచషట్సాక్షిణః!

ప్రహ్లాదశ్చ విభీషణశ్చకరిరాట్! పాంచాల్యహల్యాధ్రువః

1. ప్రహ్లాదాత్రయదీశ్యరోవదహరి సర్వత్రమేదర్శయంతం
భేచైన! మిత్రిబువంతమధునా! తత్రావిరాసీద్ధరిః! వక్షస్త
స్యవిదారయన్ నిజజనేవాత్సల్యమా నేదయన్! ఆత్రత్రా
ణపరాయణస్స భగవాన్నారాయణో మేగతిః ।

2. శ్రీరామోత్రివిభీషణో యమనఘోరభయాదాగతః!
సుగ్రీవానయపాలయేన మధునాపౌలస్త్యమేవాగతం!
ఇత్యుక్త్వాభయమస్య సర్వవిదుషాం యోరాఘవోదత్త
వాన్! ఆర్తతా!

3. సక్రగ్రస్తవదం సముద్భుతకరం బ్రహ్మాదిదేవాసురాః మాం
పాతు త్వితిదీనవాక్యకరణైః దేవేష్వశక్తేషుచ! మాభైషీ
తిరరక్షసక్రవదనా చ్ఛక్రా యథశ్రీధరః! ఆర్తతా!

4. హాకృష్టాఽచ్యుత హాకృపాజలనిధే హాపాండవానాంసఖే!
 క్వాఽసిక్వాఽసిసుయోధనా దవహృతాం హరక్షమా
 మాతురాం ఇత్యుక్తో ఽక్షయవస్త్ర సంవృతతనం యో
 ఽపాలయద్ద్రావదీం॥ ఆర్తతా॥
5. యత్పదాబ్జ సఖోదకంత్రిజగతా పాపాఘవిధ్వంసనం
 యన్నామామృతపూరకం చపిబతాం సంసారసంతారకం!
 పాషాణోపియదం ఘ్రిపద్మరజసాశాపాన్మునేర్కోచితః॥
 ఆర్తతా॥
6. పిత్రాభ్రాతరముత్తమాసనగతం భక్తోత్తమశ్చద్రువః!
 కృత్వాతత్సమమారుదుక్షురుదితో మాత్రావమానంగతః
 యన్న త్వాశరణంతతాపతపసా హేమాద్రిసింహసనే॥
 ఆర్తతా॥

శ్రీరామచంద్రాయనమః

— సప్తర్షి కృత శ్రీరామ స్తవరాజము —

శ్లో॥ స్వస్వమానసకాతిర్యమాలోక్య స్వస్యమానసమ్! శిక్ష
 యస్తస్తతోరామం తుష్టృపుస్తే పృథక్పృథక్॥ 1

— కశ్యపోవాచ —

శ్లో॥ నిత్యంకిథావసించలవిషయా ననుభవితం సుఖలేశాభాసా
 నురుతరదుఃఖానతిదుస్సాదూ నత్యంతాయాసా నంహో
 మూలా నుగ్రభయంకర రారవాదినారకగతిహేతూనే
 తానవిపరిహర సీతాపతిమాశుపరిచరేశమ్! భోచేతః
 శ్రీరామంభజశరణమ్! శ్రీరఘురామం భజశరణమ్!

శ్రితచింతామణి మతికరుణాకర మరిహరముదుతర శర
కోదండమ్॥

2

—: అత్రిపోవాచ :-

శ్లో॥ బహువిధపాపవశాదిహా నానాయోనిషుజన్మమృతీయా
తోదేహీదైవాదుత్తమ మానుషపౌరుష విప్రదేహవి
ద్యాసంపన్నోఽపి బ్రహ్మణివరమేవిముఖోదుఃఖి దుర్విష
యైషినశ్యతి తృణకబళస్వీకరణే కాలేపశురివరో మన్దో
కర్యన్ భోచేతః శ్రీరామంభజశరణం॥

—: భరద్వాజోవాచ :-

శ్లో॥ ఉపర్యుపరిమనోరధజాలం విద్యానపికామయతే యతతే
యతతే పుత్రమిత్రకళతాదిషుచిక్వేదం నైతికామకామీ
విద్యాసంపక్కులధనయకాపనసౌభాగ్యగర్వ పర్వతాధి
రూఢోఽమూఢః పశ్చాదం దేతమసి పతత్యపశోంధుమంద
ఇవకుర్యన్ భోచేతః శ్రీరామం॥

4

—: విశ్వమిత్రోవాచ :-

శ్లో॥ అరిషడ్వర్గంజహితృష్టామపి మాయావిలసితి మిదమితి
బుద్ధ్యా దుర్జనసంగతి మతిదూరీకు సజ్జనమాశ్రయభో
వరధన పరదారాభిరతిం త్యజపారలౌకికధర్మం పరిచిను
పద్మాపతి పదపద్మసేవ యబిన్ధముక్తయే భోచేతః శ్రీ॥ 5

—: గౌతమోవాచ :-

శ్లో॥ కర్ణాకర్ణయవై ధేహీ పరవర్ణసీయ గుణవందితచరితం
నయనాలోక యనశిననయనం ముఖసున్దరేనుబిమ్భం!
మస్తకసంస్తుత మహిమానంనమ కస్తూరీ నికరాహరిమ

ర్చయ హస్త యుగావసీ పాలక మినకులరత్నమ్
భోచేతః శ్రీ॥

6

—: జనుదగ్గిలో వాచ :-

శ్లో॥ పరాపవాదా పరిహరజిహ్వో పారుష్యంచ నృతమపిమా
వద సంకీర్తయ । కేశవ నారాయణ వామనకోవింద
నృహరే శ్రీకృష్ణ వైకుంఠాధిప లక్ష్మీనాయకభుధజన
మానసమందిరపాలయేతి సతతమ్ భోచేతః శ్రీ॥ 7

—: వసిష్ఠ వాచ :-

శ్లో॥ నిత్యానందం సత్యమనంతం బ్రహ్మపరాత్పర మవ్యయ
మమలమ్ నిత్యంశుద్ధం బుద్ధంశాంతం శాశ్వత మప్రమే
యమామధ్యమ్ । సర్వాసాముపనిషదామర్థ శ్రీరామ
స్సీతాపతిరితిహరిహర చతురాసనాదిభిర్గీయతే । యస్త
స్యదాసోహం భోచేతః శ్రీరామంభజశరణమ్॥ 8

శ్లో॥ ఏవంస్తు త్వా రామచంద్రం మునీంద్రాః
ప్రత్యేకం తే భక్తిసమాస్తనాసీమ్ ।
అపన్నా రిధ్వాంతభానుం ప్రపన్నా
స్తూషీమాసన్ రామపాదైకనిష్ఠాః ॥

9

ఇతి శ్రీ తత్త్వ సంగ్రహ రామాయణే
ఉమామహేశ్వర సంవాదే అయోధ్యాకాండే
చోర సమాగమే సప్తవింశత
శ్రీరామస్తవ రాజోనామ
చతుర్వింశోధ్యాయః
సమాప్తః

మహావాక్యార్థ తాత్పర్యసహితము

శ్లో॥ మన్నాథశ్రీజగన్నాథో మద్గురు శ్రీజగద్గురుః॥

మమాత్మాసర్వభూతాత్మా తస్మై శ్రీగురవేనమః॥

— మహావాక్యరత్నావళి —

మహాశయులారా! మోక్షమార్గమునకు ముఖ్యముగా సాంఖ్య, యోగ, వేదాంతాది మోక్షోపాయములుగా పరిగణింపబడుచున్నవి కావున యిందు వ్రాయబడిన హంశములను, వఠించి కంఠస్థము చేసినచో, ముక్తి కరతలామలకమగును.

1. ఓంప్రజ్ఞానంబ్రహ్మ—ఇది ఋగ్వేదాంతర్గత ఐతరేయోపనిషత్సంబంధ లక్షణ మహావాక్యము.
2. ఓంఅహం బ్రహ్మస్మి—ఇది యజుర్వేదాంతర్గత బృహదారణ్యకోపనిషత్సంబంధ సాక్షాత్కార మహావాక్యము.
3. ఓంతత్వమసి—ఇది సామవేదాంతర్గత చాంద్యోగ్యోపనిషత్సంబంధ పువదేశ మహావాక్యము.
4. ఓంఅయమాత్మా బ్రహ్మ—ఇది అధర్వణవేదాంతర్గత, మాండూక్యోపనిషత్సంబంధ అనుభవమహావాక్యము.

ఈవిధముగా నాల్గు మహావాక్యములు, వేదములో గల ముఖ్యసారమంతయు, మోక్షమునకు విభాగింపబడినది.

అదెట్లన-వేదములను చెరుకు కొరకలేనివారికి, ఉపనిషత్తులను ఖండములు యేర్పడినవి, అట్టి కణుపులుకూడా నమలజాలనివారికి, శ్రీభగవద్గీత యను, చెరకురసము తీసి పోయచున్నారు. అటువంటి పానకముకూడా త్రాగలేనివారికి, ముందుచెప్పిన మహావాక్యము లను పంచదార చక్కీలు తయారుచేసియున్నారు. గాన మీరు భక్తిశ్రద్ధలతో పఠించి కంఠస్థముచేసుకొని నిత్యము మననము చేసినచో ముక్తికర తలామలక మగును.

1. ఓం ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ- యను వాక్యముయొక్క అర్థనిర్ణయము చేయబడుచున్నది, జీవుడు ప్రజ్ఞద్వారా వాక్కుపై కెక్కి నేను ఇచ్చెదను, పుచ్చుకొందును యని చెప్పుచున్నాడు. అట్లుగనే జీవుడు ప్రజ్ఞద్వారా చిత్తముపై కెక్కి గ్రహించితిని, గ్రహించెదను చెప్పుచున్నాడు. ఇచ్చెదను, పుచ్చుకొందును. అనునపుడు వాగారోహణమనియు గ్రహించితిని; గ్రహించెదను అనునపుడు చిత్తారోహణమనియు చెప్పబడును. అనగా ప్రజ్ఞానమను సోపానముద్వారా జీవుడు చిత్తమను ప్రాసాదము నధిష్టించుచున్నాడు. వాక్కుపై కెక్కినచో వాక్ శుద్ధియు స్ఫుటజ్ఞానమును; చిత్తముపై కెక్కినచో అనుభవసాక్షాత్కారజ్ఞానము సిద్ధించుచున్నది.

మాండుకోవనిషత్తునందు ప్రజ్ఞయొక్క స్వరూపమునుగూరించి అనేకవిధములుగాయున్నట్లు చెప్పబడినది. అందు అంతరప్రజ్ఞ; బాహ్యప్రజ్ఞ; బాహ్యంతరప్రజ్ఞ; శుద్ధప్రజ్ఞ;

మందప్రజ్ఞ; మలినప్రజ్ఞ; తీవ్రప్రజ్ఞ ఈ మొదలగు అనేకరూపములుగా చెప్పబడిననూ వృత్తి భేదముచేత అట్లు కానుపించిననూ ప్రజ్ఞయనునది వకటిగనే యుండును. అదెట్లునగా చంద్రగ్రహణకాలమందే రాహువుయొక్క వృనికి తెలియునట్లు ప్రజ్ఞ నాశ్రయించినపుడే విజ్ఞానమయుని యుని! తెలియబడును. మరియు సర్వప్రపంచకమునకు ప్రకాశమైన తన స్వరూప మెరుంగుటవలన ఈయాత్మను ప్రజ్ఞయని చెప్పుదురు.

శ్లో॥ ఏ నేక్ష తేశ్యణోతీదం జిఘ్రతీవ్యాకరోతిచ ।

స్వాద్వస్వాధువిజానాతి తత్ప్రజ్ఞానముదీరితమ్ । 1

తా॥ యను బ్రహ్మసూత్రవాక్యానుసారముగా బుద్ధి వృత్తి శబ్ద శక్తి నాశ్రయించి సర్వము చూడగల్గుచున్నది. వినగల్గుచున్నది. యేఆత్మసాన్నిధ్యమాత్రమున అంతఃకరణ వృత్తి స్తోత్రేంద్రియముగుండా సర్వశబ్దములను వినగల్గుచున్నదో నేత్రేంద్రియముగుండా సర్వరూపములు చూడగల్గుచున్నదో జిహ్వేంద్రియముగుండా పడ్రసములను గ్రహించుచున్నదో స్పర్శేంద్రియముగుండా శీతోష్ణాదులను గ్రహించుచున్నదో ఘ్రాణేంద్రియముగుండా త్రివిధగంధములను మూర్ఖునుచున్నదో వాగేంద్రియముగుండా వచించుచున్నదో అట్టి తెలివినే ప్రజ్ఞయని చెప్పుదురు.

శ్లో॥ చతుర్ముఖేంద్రదేవేషు మనుష్యాశ్వగవాదిషు 2

వైతన్యమేకంబ్రహ్మతః ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మమయ్యపి॥

తా॥ యను శుకరహస్యోపనిష ద్వాక్యరీతిగా ఆ యొక్క ప్రజ్ఞ ఎచ్చటనో కొండలు గుహలు అరణ్యములలో గాని లేక కైలాస వైకుంఠాది లోకములలో గాని యున్న దనిగాని భావింపకుందురుగాక. ముందు చెప్పిన శ్లోకప్రకారము మీయొక్క అంతఃకరణవృత్తి యే ఆత్మ దేవుని సాన్నిధ్యమాత్రమున సర్వము చూడగల్గుచున్నదో వినగలుగుచున్నదో అదియే ప్రజ్ఞానమను ఆత్మ. ఆ ప్రజ్ఞానాత్మ ఎచ్చటనున్నదనగా చతుర్ముఖుడగు బ్రహ్మదేవునియందు ఇంద్రునియందును దేవతలయందును మనుష్యులయందును అశ్వము గోవు యీ మొదలగు సాత్విక రాజస తామసోపాధులయందంతటను పరిపూర్ణముగా వ్యాపించియున్నది. అట్టిచైతన్యమే ఏకస్వరూపమైన బ్రహ్మమనియు ఆత్మయనియు ప్రజ్ఞానమనియు నేననియు ఇత్యాది పదములచే వాడబడుచున్నది.

అందు దేవమనుష్యాదులు, సాత్వికోపాధు లనియు అశ్వగజాదులు తామశోపాధు లనియు అధవా గోగజఅశ్వాదులు రాజసోపాధు లనియు క్రిమికీటకాదులు తామసోపాధు లనియు చెప్పబడినది. కాని అన్నిటియందును గల చైతన్యము మాత్రము యేకరూపముగానే చెప్పబడినది. అధవా సృష్టికి ఆదికారణుడగు హిరణ్యగర్భుని యందును విరాట్టునందును యేపరిశుద్ధచైతన్యము గలదో అదియే నీయందును నాయందును పిపీలికాది బ్రహ్మపర్యంతము తృణాదిమేరూపర్యంతము ఒకే రూపముగా యున్నదని తెలుసుకొనువారే

నిత్యము క్తులని యమధర్మరాజు నచికేతునకు కఠోపనిషత్తు నందు చెప్పియుండెను. అదియునుగాక-

శ్లో॥ అంతఃకరణతద్వైతీసాక్షీ చైతన్యవిగ్రహః

ఆనందరూపా సత్యసనాకిమాత్మానం ప్రపద్యసే॥

తా॥ ఓమాసవులారా? ఈయాత్మ దేవుడు అంతఃకరణ స్వత్తికి సాక్షీమాత్రముగాను చైతన్య స్వరూపముగాను ఉన్నాడు అట్టి సత్యాత్మను ఆనందరూపముగా ధ్యానము చేసి తెలఁగుకొనకున్నారేమి! యని శృతిభగవతి మాతవలె మనలకు హితోపదేశము చేయుచున్నది.

శ్లో॥ పరిపూర్ణపరాత్మాస్మిన్ దేహేవిద్యాధికారిణీ

బుద్ధేసాక్షితయాస్థిత్యా స్పృహనహమితీర్యతే॥ 3

తా॥ సర్వత్రా పరిపూర్ణముగా నిండియుండిన అఖండ చైతన్యమే తన స్వరూపము (అస్మిన్) అని చెప్పుదురు. మనుష్య శరీరముతో శాస్త్రవిచారణ చేయుటకు యోగ్యత గలదు గావున యీ శరీరముతో ఆత్మను తెలియనిచో జన్మంతయు వ్యర్థమైపోవును. బుద్ధికి సాక్షిగాయున్న ఏ తెలివి గలదో అదియే సీస్వరూపము. గాని ఈ శరీరము నీవుకావని శృతివచనము॥

శ్లో॥ సతః పూర్ణపరాత్మాత్ర బ్రహ్మశబ్దేనవర్ణితః

అస్మీతైక్యపరామర్శస్తేనబ్రహ్మ భవామ్యహం॥ 4

తా॥ పరిపూర్ణమగు ఆత్మ స్వయముగనే పరబ్రహ్మ శబ్దముచే వర్ణింపబడుచున్నది. కావున అట్టి పరబ్రహ్మమే

నీవను ఆత్మరూపముగా యున్నదని పదేపదే మహావాక్య శ్రవణమననాదుల ద్వారా పరామర్శించుకొన్నచో యీ జనన మరణాది సంసారసముద్రమును తరింపగలవు.

శ్లో॥ ఏక మేవాద్వితీయం సన్నామరూపవివర్జితమ్

సృష్టిః పురాధునావ్యస్యతాద్వైత్వం తదితీర్యతే॥ 5

తా॥ సృష్టికి పూర్వమందు సర్వము బ్రహ్మమాత్రము గానే యుండెను, అప్పుడు నామరూపము లేమియులేవు. ఇటీవల భ్రాంతిసిద్ధముచే నామరూపములు కలిపింజుబడినవి. అట్టి నామరూపక్రియా రహితమగు పరబ్రహ్మమే నీవై యున్నావు.

శ్లో॥ స్వప్రకాశే పరోక్షత్వమయ మిత్యుక్తి తోమతమ్ ।

అహంకారాది దేహాంతప్రత్యగాత్మేతిగీయతే॥ 6

తా॥ స్వయంప్రకాశమై పరోక్షముగా చెప్పబడిన నేనను అహంకారాది దేహాంతమువరకుగల ప్రత్యగాత్మయే నేనను పరబ్రహ్మాంబగుటవలన శృతియు క్త్వనుభవములచే బాగుగా విచారించి తెలుసుకొనవలెనని చెప్పబడుచున్నది.

శ్లో॥ దృశ్యమానస్య సర్వస్య జగత్స్థత్వమీర్యతే ।

బ్రహ్మశబ్దేన తద్బ్రహ్మ స్వప్రకాశాత్మరూపకమ్ ॥ 7

తా॥ ఈ నేత్రాదిందియములకు గోచరమగు సమస్త ప్రపంచమును పరమాత్మస్వరూపమేగాని అన్య మెంతమాత్రము గాదు. సర్వము బ్రహ్మ శబ్దముచేతనే చెప్పబడు

చున్నది (సర్వం ఖల్విదంబ్రహ్మ నేహాననాస్తికించన) యను శృతివచనానుసారము సర్వమూ వరబ్రహ్మమే. అట్టి వరబ్రహ్మము స్వయంప్రకాశముగా తన ఆత్మగానే తెలియవలెను. శ్లో॥ శ్రోతుర్దేహేంద్రియాతీతం వ స్త్వతత్త్వంవ దేరితమ్ ।

ఏకతా గ్రహ్యతేనీతి తదై క్య మనుభూయతామ్ ॥ 8

తా॥ స్త్రోతాది సకలేంద్రియములకును, దేహదులకు అతీతమై యేవస్తువప్రకాశించుచున్నదో అదియైత్వంపద మనియు; అనగా తత్పదవాచ్యుడగు జీవుడున్ను త్వంపదవాచ్యుడగు పరమాత్మయు ఏకస్వరూపముగా అను సంధానము చేయవలెను. జీవేశ్వరుభయులకును వాచ్యార్థముచే అనగా వ్యప్త్యుపాధులగు మాయావిద్యలను దృశ్యదృష్టిచేతమాత్రమే భేదమున్నట్లు కానుపించినను లక్ష్యార్థముచే పునాధుల తొలగించిచూచిన “దృశ్యతే జలచంద్రవత్” యను శృతిప్రకారము కుండలోచంద్రుడు నదిలోచంద్రునకు భేదములేనట్లు ఆత్మ పరమాత్మలకు భేదములేదు.

శ్లో॥ అనాత్మదృష్టే రవివేక నిద్రమహం

మనుస్వప్న గతిం గతోహమ్ ।

స్వరూపనూ ర్యే భ్యుదితే

స్పృటో క్షేరురోర్మహావాక్యపదై ప్రభుద్దః ।

9

తా॥ ఓ మానవుడా! అనాత్మయగు దేహదృష్టితో అవివేకమను మూఢనిద్రతో నేను నాదియను అశుభస్వప్నములు అవంతకోటిజన్మల రూపముగా గాంచుచున్నావు.

గావున శ్రీ సద్గురువు మహావాక్యోపదేశమును సూర్యోదయమైనది, ఇకనైనా నీ హృదయకవాటము తెరచి వివేకమును కనులవిప్పి చూడుము, మోక్షమార్గమున ప్రవేశము చేయుము. ఓవ్రభుద్ధుడా యని శృతిభగవతి మాతవలె తన బిడ్డను ఓ పండితుడా యని ప్రభోదించుచున్నది. గాని పామరుడాయని పిలువలేదు.

అనగా నిర్దోషమగు యాత్మను నియమబద్ధముగా తెలియవలెనని శృతిభగవతి కాసించుచున్నది గావున యిట్టి మహావాక్యమునందు మూడులక్షణములు గలవు. అందు జహల్లక్షణ అజహల్లక్షణ జహదజహల్లక్షణ యని మూడువిధములుగా చెప్పబడినవి. జహల్లక్షణ యనగా-విడచిన లక్షణమనియు అజహల్లక్షణయనగా విడువని లక్షణమనియు జహదజహల్లక్షణమనగా విడచీవిడువని లక్షణమనియు చెప్పుదురు, జహల్లక్షణమందు “గంగాయాం ఘోషః” యనియు అజహల్లక్షణకు “మంచాక్రోశంతి” యనియు జహదజహల్లక్షణకు “సోయం దేవత తః” అని త్రివిధవాక్యములు చెప్పబడినవి.

జహల్లక్షణ కుదాహరణ:- ఒక సమయమున బాటసారి ఒకడు ఒక గ్రామమునకు వచ్చెను. గ్రామస్థు డొకడు భక్తిశ్రద్ధలతో ఆ బాటసారి కెదురుగాబోయి వినయముతో ఆతనిని తన గృహమునకు తీసుకువచ్చి అర్ఘ్యపాద్యములిచ్చి తగు ఆసనమున కూర్చుండ నియమించి తదుపరి స్నానాది సౌకర్యములు మృష్టాన్నముల పడ్రాసోపేతముగా భోజనమిడి

పాన్పుపై పరుండజేసి అధితిసత్కారములు వాని ఫలము
బాగుగా నెరింగినవాడగుటచే ఆతని పాదములు వత్తుచు
మార్గశ్రమ నివారించెను. అధితి నిద్రమేల్కొంచిన వెనుక
గృహస్థుడు వింజామర వినరుచు వినయపూర్వకముగా నిట్లు
ప్రశ్నించెను.

హేభగవాన్ ? తమరు ఎచటనుండి వచ్చుచున్నారు,
ఎచటకు బోవుచున్నారు. తమరువచ్చు మార్గము నగల విశే
షములేమి? అని ప్రశ్నింపగా ఆబాటసారి యిట్లనియె. నేను
వచ్చేమార్గములో “గంగాయాం ఘోషః” యని చెప్పెను.
అనగా గంగలో గోల వినవచ్చుచున్నది అని ఆబాటసారి తన
మార్గమున బోయెను. తరువాత ఆగృహస్థుడు తన కుశలత్వ
బుద్ధితో ఆవాక్యము యిట్లు విచారింప నెంచి ఆబాటసారి
వచ్చినమార్గము నాశ్రయించిబోవుచు గంగలో గోల ఎట్లు
కలుగును. నదిలో బడినవారు మరణింతురుగదా! వాక్కు
అగ్నితత్వమగుటచే జలముచే నశించునుగదా యని విచారిం
చుచూ కొంతదూరముబోవగా ఆదారిమార్గమున గంగానది
ఒకటిగలదు. అనదివడ్డున ఒక గొల్లపల్లెగలదు ఆగొల్ల
పల్లెలో గోల వినవచ్చుచున్నది. అందులకు ఆగృహస్థుడు
ఓహో యీగొల్లపల్లెలో చోరభయముగాని, లేక సర్పభీతి
గాని అధవా అగ్నిభయముగాని, లేక వివాహాది సందర్భ
ములచేతనో లేక మరణముచేతనో యిట్లుగోల ఆగ్రామస్థులు
చేయుచుండవచ్చునని నిశ్చయించుకొని తిరుగా తనగృహ
మునకువచ్చెను.

గావున “గంగాయాం ఘోషః” యను వాక్యములో గంగనువిడచి గంగవడ్డుననున్న గొల్లవలెలో గోలయ గ్రహించునట్లు లక్ష్యార్థమందు ఆత్మచైతన్యమునువిడచి “మత్సాన్నిధ్యేత్రవర్తంతే దేహాదిలజడావివ” పరమాత్మసాన్నిధ్యమాత్రమున దేహాదులు జడములైనను చైతన్య వస్తువులాగున పనులు చేయుచున్నవి. కావున ఆత్మ గంగా వదివంటిది. దేహాదులు గొల్లవలెవంటివి. చైతన్యాత్మక సహాయములేనిచో దేహాదులు కాష్టపాపాణవతుగా జడములై గావున ఆత్మ సాన్నిధ్యమాత్రమున సుఖదుఃఖాది వ్యాపారములు శరీరాదులద్వారా మనస్సునకు కలుగుచున్నవి. అందువలన చైతన్యాత్మకము విడచి

శృ॥ కర్తృత్వ భోక్తృత్వ సుఖదుఃఖాదిలక్షణశ్చిత్తధర్మః॥ క్లేశరూపత్వాత్ బంధోభవతి తన్నిరోధనంజీవన్ముక్తిః॥ యను ముక్తికోపనిష వాక్యరీతిగా కర్తృత్వము భోక్తృత్వము సుఖము, దుఃఖము మొదలగునవి చిత్తధర్మములే గాని, ఆత్మధర్మము లెంతమాత్రముకావు. పంచక్లేశముల దోషముచే చిత్త మనేకవికారముల నొందుచున్నది. అట్టివికారములు బోధాజ్ఞానమువలన నివారింపజేసుకొనినచో నిజమగు జీవన్ముక్తి సుఖము వెంటనే సిద్ధించును. అందువలన యిది విడచినలక్షణమని చెప్పబడును. అనగా సుఖదుఃఖాదులు అంతఃకరణధర్మములేగాని ఆత్మధర్మములు గావని తెలియుట—

ఇంక అజహర్లక్షణ కుదాహరణ చెప్పబడుచున్నది—
 ఒక బాటసారి ఒక సమయములో ఒక గ్రామమునకు వచ్చు
 చుండగా ఆగ్రామస్థు డొక డతని కెదురేగి ముందుచెప్పిన
 ప్రకారము అర్ఘ్యపాద్యాది విధులచే పూజించి స్నానపానాది
 సౌకర్యములతో పడ్రోతోపేతమగు మృష్టాన్నాదులచే తృప్తు
 నిగాచేసి తదుపరి పాన్నుపై బరుండజేసి పాదము లొత్తుచుం
 డగా కొంతతడవునకు అధితి శ్రమనివారించుకొని లేచెను.
 అప్పుడు వింజామర వీచుచున్న గృహస్థుడు వినయపూర్వక
 ముగా అధితిని యిట్లు ప్రశ్నించెను.

అయ్యా! తమరువచ్చు మార్గమున విశేషములేమి!
 యనిన అధితి “మంచాకోశంతి” నేనువచ్చు మార్గమున
 మంచలు మాట్లాడుచున్నవి, అనిచెప్పి అధితి తనమార్గమున
 బోయెను. ఆమాటవిని గృహస్థుడు తన కుశలత్వబుద్ధిచే
 మంచలెట్లు మాట్లాడగలవో చూచెదగాక. యని బాటసారి
 వచ్చిన మార్గము ననుసరించి పోవగా కొంతదూరమున పొల
 ములో అరపలు వేగుకొని రైతువారు ఆ అరపలపైన
 కూర్చొని రాత్మలందు చోరభయము వ్యాఘ్రాదిభీతి మొద
 లగునవి కలగకుండులాగున వారివారి మిత్రులను పుత్రులను
 పిలచుకొనుచుండెను. అదిచూచి ఆశబ్దములువిని ఓహో మం
 చలపైనున్న మనుష్యులు మాట్లాడుచున్నారేగాని జడమగు
 మంచలెట్లు మాట్లాడగలవు. అని తెలసుకొనెను. గాన మం
 చను విడువకుండగనే మంచపైనున్న మనుష్యులను గ్రహిం

చులాగున చైతన్యాత్మను గ్రహించుటకు దేహాది జడసంఘాతమును గ్రహించవలెను. అదెట్లునగా,

శ్లో॥ తిలేషు తైలందధినీ వసర్పిరాపశ్రోతవ్వరణీషుచాగ్నిః |
ఏవమాత్మవిజాయతే సౌనత్యేనతపసా యోనుపశ్యతి॥

తా॥ నువ్వులలో నూనెయు, పెరుగునందు వెన్నయు తరంగములలో జలము, అరణిలో అగ్నియు, ఎల్లు వొదిగియున్నవో అట్లే, యీ శరీరమందు ఆత్మదేవుడు చైతన్యరూపముగా, సఖశిఖాగ్రమువరకు వ్యాపించియున్నాడు. అట్టి పరమాత్మను తపస్సుచేతనే చూడవచ్చును. అనగా “మన శుద్ధం గు రోర్వాక్యం । పునర్జన్మం నవిద్యతే॥” యను గర్భగీతోపనిషద్వాక్య తీధిగా, గురువాక్యమునందు సమ్యక్యు, తన అంతఃకరణశుద్ధి యీ రెండే తపస్సుయొక్క స్వరూపము. గాన వాసనాక్షయ, మనోనాశసములచేత తత్వజ్ఞాన దారుఢ్యము నొందగా అచిరకాలములోనే జీవన్ముక్తి, విదేహముక్తులు సిద్ధించును. అట్టివానికి జన్మలేదు. కాబట్టి దీనికి అజహర్లక్షణ మను విడువనిలక్షణ మందురు.

తరువాత అజహలక్షణములోనే “చత్రింగచ్ఛతి” “చామరంగచ్ఛతి” “శస్త్రాన్ గచ్ఛతి” యని చెప్పబడినది. అనగా యీటెలు, బల్లెములు, గొడుగులు, విసనకర్రలు వెళ్ళిపోవుచున్నవి. అని చెప్పటలో యీటెలు మొదలగు నవి జడములగుటచే, అవి యెంతమాత్రమూ నడువజాలవు.

కావున యీటెలు బల్లెములు పట్టుకున్న మనుష్యులే నడచుచున్నారు. యని గ్రహించుచున్నట్లు, జడమగు దేహేంద్రియాదులు ఏలాంటి కార్యములు చేయజాలవు. అందువలన యీ శరీరములో చైతన్యరూప దేవుని తెలియవలెను.

కాని అట్టి ఆత్మ దేవుని తాను గురుశాస్త్రాదుల సహాయమునను, పరిశుద్ధాంతఃకరణము వలనను, బాగుగా విచారించి శాఖాచంద్రన్యాయమున తెలసికొన్ననూ, యీ నేత్రాదులకు మాత్రము ఆత్మగోచరముగాదు ఎట్లనగా బుట్టబొమ్మ ఆడుచున్నట్లు కానుపించిననూ అది జడము. దానికి ఆడేశ క్తి యెంతమాత్రమునూ లేదు. దానిలో మనుష్యుడుండి ఆడించుచున్నాడు. ఆ మనుష్యుని మనము తెలసికొన్ననూ బుట్టబొమ్మ అడ్డుగా యున్నందున ఆ మనుష్యుడు, మన కంటికి కానుపించడు. అట్లుగనే ఆత్మ దేవుని విచారపూర్వకముగా తెలసికొన్ననూ, శరీరరూప బుట్టబొమ్మ అడ్డుగా యున్నందున ఆత్మ కానుపించుట లేదు.

తరువాత మూడవదియగు జహదజహల్లక్షణ ఉదాహరణతో సహా చెప్పబడుచున్నది. జహదజహల్లక్షణమనగా విడచీవిడువని లక్షణం “సోయందేవదత్తః” ఆ దేవదత్తుడే యీ దేవదత్తుడు, అని చెప్పటలో, వకవుదాహరణ-రంగడు యను నామముగల ఒకడు, పాతిగసంవత్సరముల వయస్సున పట్టుబట్టల వర్తకము చేయుచు, విలువగల దుస్తులు ధరించి, రామేశ్వర క్షేత్రములో లింగనికి కనుపించెను, అటుతరువాత

కొంతకాలమునకు, కాశీక్షేత్రములో వర్షాకాలమున, యేబది సంవత్సరముల వయస్సున, దరిద్రావస్థలో జీర్ణవస్త్రములు ధరించియుండగా, లింగ డనువాడు ఆ రంగని చూచెను. ఆతనినిచూచి ఓయీ నీవు ఆరంగడవేగావ. యని ప్రశ్నించెను. అనగా ఆ రంగడే యీ రంగడని తెలసికొను బెట్లనిన. ఆక్షేత్రము, ఆ కాలము, ఆ దేశము, ఆ ధనము, ఆ దుస్తులు, ఆ వయస్సు అన్నీ మారినవే. ఆతడే యీతడని ఎట్లుగ్రహించెననగా-కంతధ్వనిని బట్టి ఆ రంగడే యీ రంగడని గ్రహింపబడెను. అదేవిధముగా ఒకేపురుషుని శరీరమందుగల, బాల్య యౌవన, కౌమార, వృద్ధాది అవస్థలు మార్పుచెందుచున్నను, అట్టి శరీరమునకు అధిష్టానమగు ఆత్మ కెటువంటి మార్పులులేవు. కాబట్టి-

శ్లో॥ జాగ్రస్వప్నసుషుప్త్యాది ప్రపంచం యత్ప్రకాశతే

తద్బ్రహ్మహమితి జ్ఞాత్వానర్వంబంధైః ప్రముచ్యతే॥

తా॥ యను కైవల్యశృతివాక్య ప్రకారము జాగ్రత, స్వప్న, సుషుప్తి యను మూడవస్థలను యే చైతన్యాత్మచే ప్రకాశింపజేయ బడుచుండెనో, ఆ యాత్మయే పరబ్రహ్మమనియు అదియే యదార్థస్వరూపమనియు, ఎవరు తెలసుకొందురో వారికి సమస్త బంధములు నశించిపోవుచున్నవి యని చెప్పబడినది.

శ్లో॥ ఏకయేవాత్మమంతవ్యో జాగ్రస్వప్నసుషుప్తిషు

స్థానత్రయ వ్యతీతస్య పునర్జన్మనవిద్యతే ॥

తా॥ అను అమృతబిందుపానవిషద్యాకర్షరీతిగా ఒకే యాత్మ జాగ్రత్తస్వప్న సుషుప్తులకావల తురీయాతీతమందు తాను స్వయముగా వెలుగుచు యీ చతురావస్థలనుగూడా వెలిగింపజేయుచున్నాడని ఎవరు తెలిసికొందురో వారికిక పునర్జన్మము లేదని చెప్పబడినది. కాబట్టి యీఅత్మ శరీర త్రయ విలక్షణము. అవస్థాత్రయసాక్షి పంచకోశవ్యతిరిక్తుడు అని తెలియవలెను.

అదియునుగాక మాయోపాధికుడగు ఈశ్వరునకును, అవిద్యోపాధికుడగు జీవునకును వ్యవహారదశలో అధవా అజ్ఞానదశలో భేదమున్నట్లు కానుపించిననూ పరమార్థదశలో ఎటువంటిభేదములేదు. దీనికి భాగత్యాగలక్షణమని కూడా చెప్పదురు.

అదిఎట్లనగా కృషివల్కుడు ధాన్యాదులు పండేవరకూ గడ్డిరూపమగు చేనును భద్రముగా రక్షించునుగదా! పండిన వెనక జానెడు కణికెలవంతైన విడచివేసి పైనున్న పరివెన్ను లతోగూడినచేను కోసివేసి ధాన్యాదులుగలది గ్రహించును. క్రిందిభాగము త్యాగముచేయును. తదుపరి కుప్ప వేసి నూర్చు నపుడు గడ్డంతయు వేరుగాతీసివేసి ధాన్యాదులను గ్రహించును. తరువాత చేటలచే ధాన్యాదులు తూర్పారపట్టి అందు గల పొల్లంతయు దూరముగా కొట్టివేయును. అట్లు క్రమ ముగా భాగించుచూ పనికిరానిదానిని త్యాగించుచు వచ్చి, పండియు ధాన్యాదులు మిల్లులలో బోయుసరికి. రాయి బెడ్డ

వేరుగను, ఊక చిట్టు తేవుడు వేరుగను, బియ్యము వేరుగను విభాగించుకొని అవసరపువస్తువులు త్యాజ్యముచేసి, బియ్యమునుమాత్రమే పూజ్యమని తనగృహమునచేర్చి, యింకను నూకలు మొదలగు పదార్థములను చేటలతోను, జల్లెడతోను విభాగించి తుదకు బియ్యముకడిగి, అందుగల కడుగుపారబోసి బియ్యము వ్రుడికిన వెనుక గంజనీటిని వేరుగాతీసి మిగిలిన అన్నము తాను భుజించునుగదా. యిదంతయు భాగత్యాగమే. అటుతరువాత తిరుగా తనశరీరములో ప్రవేశించిన అన్నపానాదుల విచారంతము-

అన్నము జఠరాగ్ని చే స్థూలభాగము, సూక్ష్మభాగము, సూక్ష్మతరభాగము యని మూడుభాగములుగా మారుచున్నది. జలమును త్రివిధముగా మారుచున్నది. అందు అన్నముయొక్క స్థూలభాగము మలముగ బోవుచున్నది. అందు సూక్ష్మభాగము మాంసముగను, సూక్ష్మతరభాగము మనస్సుగను మారుచున్నది.

తరువాత త్రాగిన జలమున్ను, స్థూలభాగము మూత్రముగను, సూక్ష్మభాగము రక్తముగను, సూక్ష్మతరభాగము ప్రాణశక్తిగను మారుచున్నది.

శ్లో॥ “అత్యేంద్రియమనోయుక్తం భోక్తేత్యాహుర్మనీషణః” యను శ్లోతిప్రకారము ప్రాణము, మనస్సు ప్రజ్ఞానాత్మసాన్నిధ్యమున సర్వక్రియలు చేయగలుగుచున్నవి.

ప్రాణప్రజ్ఞలు కలియనిదే మనస్సున్నూ, జడసంభంద మగుటచే యేకార్యమున్ను చేయబాలకున్నది. కావున ముందు చెప్పినప్రకారము దేహాది సకలజడసంఘాతము పంచీకరణ శాస్త్రముచే విభాగించి, కేవల సాక్షీమాత్రమగు ఆత్మను మాత్రమే గృహమందు దీపశిఖివలె గ్రహించవలెను. యిదియేభాగత్యాగ లక్షణమని చెప్పబడును.

అదియునుగాక ఒకసమయమున చైత్ర దనువాడు మైత్రునిగృహమునకు వచ్చి, దేవదత్తుని గృహమేదియని అడుగగా, అతడు అదియే దేవదత్తుని గృహమనిచెప్పిననూ అనేకగృహములపథ్య నున్నందున వానికి గురుతు దొరక నందున ఆసమయమున వానిగృహమువాకిట కాకి నిలచినది. ఆగురుతు చూపినందున దేవదత్తుని గృహములోనికి వచ్చి చూడగా శుకశారికాది పక్షులుకూడా యున్నందున దేవదత్తుని చూచెను.

తరువాత కొంతకాలమైనవెనుక తిరుగా మైత్రుని గృహమునకు చైత్రుడువచ్చి దేవదత్తునిగృహము చూపమనిన అతడు అదియే దేవదత్తునిగృహమని చెప్పెనుగాని, ఆ నాటికాకిగాని శుకశారికాదులును గురుతుచూపమనిన అతడు ఓహో! అనాడువాలినకాకి యింతవరకూ నిలచునా? అనాడే ఎగిరిపోయినది. అట్లుగనే శుకశారికాదిపక్షులును కొన్నిదినాలనాడే నశించిపోయెనని చెప్పెను. అదేవిధముగా-

అజ్ఞానసశలోనున్న జీవభ్రాంతియే కాకివంటిది. మిథ్యాసంసారవాసనలే శుకశారికాదిపక్షులవంటివి. సద్గురు సన్నిధిచేరుటతోడనే జీవభ్రాంతి శిథిలమగును. క్రమముగా సద్గురుముఖమున మహావాక్యార్థోపదేశము పదార్థసహితముగా తెలసుకొన్నతక్షణమే వాసనాక్షయ మనోనాశములు కలిగి తత్వజ్ఞానసిద్ధిచే జీవస్మృక్తియు ప్రారబ్ధక్షయమైనవెంటనే విదేహకైవల్యమున్నూ సిద్ధించును. యిందుకు ప్రమాణ మేదనగా-

శ్లో॥ ఆచార్యవాన్ పురుషోవేద తస్య తావ దేతి ।

చిరందేవన్న విమోక్షేద సపత్స్యతయితి ॥

తా॥ అను చాందోగ్యోపనిషత్ ప్రమాణానుసారముగా శుద్ధాంతఃకరణగల అధికారి బ్రహ్మవేత్తయగు సద్గురుముఖమున, మహావాక్యోపదేశము పదార్థసహితముగా ఎప్పుడువదేశము పొందుచున్నాడో, ఆయధికారి ఆజన్మలోనే, ఆశరీరముతో నుండగనే ఆదినమే ఆస్తలములోనే అతక్షణమే ఆయడుగులోనే అవిద్యావిముక్తుడగుచున్నాడు. అదెట్లునగా-స్వప్నమునందలి సింహవ్యాఘ్రాదుల యొక్కయు, జారచోరాదుల యొక్కయు భయభ్రాంతులు, జాగ్రతకలిగిన తక్షణమే ఎట్లునశించిపోవుచున్నవో, అట్లుగనే బ్రహ్మోపదేశముచే, అజ్ఞానవాసనారూప ప్రపంచక స్వప్నము నశించిపోవుచున్నదని చెప్పబడినది. బ్రహ్మసూత్ర వాక్యము చూడుడు.

నూ॥ నై నంపాప్మాతరతి॥ సర్వంపాప్మాతరతి॥

తా॥ బ్రహ్మవేత్తను పాపము దాటలేకున్నది. మరే మనిన, బ్రహ్మవేత్తయే పాపసముద్రము దాటుచున్నాడు. ఇందుకు దాహరణ-

శ్రీరామచంద్రమూర్తిచే ప్రయోగింపబడిన బ్రహ్మ స్త్రుము, రావణవక్షస్తల విచ్ఛేదన వకటిమాత్రమేచేసివూరు కొనక, వక్షస్తలవిచ్ఛేదము, అమృతకలశాపహరణము, ప్రాణనాశము, దేహపాతము, యీనాల్గు కార్యములు యేక కాలములోనే చేసినట్లు, బ్రహ్మవేత్తచే ప్రయోగింపబడిన, బ్రహ్మజ్ఞాన రూపాస్త్రమున్ను, ఒకేకాలములోనే అజ్ఞాన చ్ఛేదము, ఆవరణరూప అవిద్యాహరణము, సర్వపాప క్షయము, జన్మరాహిత్యము, ఏకకాలమందే చేయుచున్న దని చెప్పబడెను. తరువాత పదార్థసహితముగా, పుపదేశ మెట్టిదనగా-తత్॥ త్వం॥ అసి॥ యను మూడుపదములలోను. సమిష్టిరూపుడగు యీశ్వరుడును, వ్యష్టిరూపుడగు జీవుడును, తదుభయ చైతన్యైక్యడగు బ్రహ్మవేత్తయనియు చెప్ప బడును. ఇందు పదార్థమున కుదాహరణ.

ఒక గృహస్థుల గృహమున, చిరకాలమునుండి సేవకు డొకడు వుండెను. అతను యజమానియందు ఎంతో వినయ విశ్వాసములతో సేవించుచుండెను. వారున్ను పుత్రములగుటచే, సేవకులను గౌరవభావముగను, దయామాత్రముగను చూచుచుండెడివారు. సేవకుడును ధర్మప్రవర్తన సత్యబుద్ధి.

కలిగి జీవితశేషమును గడపుచుండెను “నీచసేవానకర్తవ్యం
మహాదాశయః”

తా॥ యను న్యాయూనుసారము, నీచులసేవమాత్రము
ఎన్నటికీ చేయగూడదు. మహాత్ముల సేవదొరుకుట బహు
దుర్లభము. కాబట్టి దొరికినచో బహుజాగ్రత్తగా కాపాడు
కొనవలెను. అట్టి పుస్తముల సేవచే ఇహమందు కీర్తి, పర
మందు మోక్షము కూడా లభించును. నీచసేవవలన జీవిత
ములో అనేకయిక్కట్లు సంభవించుటయేగాక, ఇహమందప
ఖ్యాతి, పరమందు నరకాదులుకూడ కలుగును. అందుచే ఆ
సేవకుడు తన కుమారుని, ప్రభువుల కృపకు పాత్రునిచేయ
దలంచి, తనతోకూడా ప్రతిరోజును వెంటతీసుకుపోయి ఇట్లు
చెప్పుచుండెను. కుమారా! ప్రభువులు నాకేమి శేలవిచ్చె
దరో నేను ఏయేకార్యములు చక్కపెట్టెదనో నీ పన్నియూ
జాగ్రత్తగా చూచుచూ, వినుచుండినఎడల బాగుగా బోధ
పడగలవు. గాన కనిపెట్టుమని చెప్పెను. కుమారు డట్లనే
నిదానముగా వినుచూ చూచుచూనుండెను.

ప్రభువు ఒకప్పుడు “హేభృత్యా! శుక్లాంగాదండే
నానయ” యని చెప్పెను. దీనిభావమేమనగా- ఓ సేవకుడా!
తెల్లనిగోవును కర్రతో తోలుకొనిరమ్ము. అనిసంత నే సేవ
కుడట్లుగ నే గోవులను తీసుకొనివచ్చెను. తరువాత “గాంబంధ
యతి” గోవును కట్టివేయుము. “క్షీరంవిచ్చృజ్య” ‘గాంవి
చ్చృజ్య’ అనుటలో పాలుతీయుము. గోవును బయటికి పంపి

వేయుము. అని ప్రభులవారు ఆజ్ఞాచొప్పున సేవకుడట్లు క్రమముగా ఆ యాకార్యములు చక్కపరచుచుండెను. తరువాత సేవకునికుమారుడు యీశబ్దములకు మొదటిఅర్థము తెలియక పోయిననూ, తనతండ్రి చేసేకార్యములనుబట్టి ఓహో! యీశబ్దములలోగల అర్థమిదియాయని తెలసుకొనుచూ, ఆయాశబ్దములను మననముచేయుచుండెను. తరువాత ఒకదినము ప్రభువు “హేభృత్యా! సైంధవ ఆయ” యని బిగ్గరగా పలికెను. అప్పుడు సేవకుడు దూరముగా గోశాలలో యేదో పనిచేయుచుండెను. ప్రభులవారు హేభృత్యాయను శబ్దముచ్చరించుసరికి చిత్తం చిత్తం యని చేతులును నులుముకొనుచూ ప్రభుసన్నిధికి పరుగున కనులకు ప్రభువు కనబడువరకువచ్చి, ప్రభువు ఏమిచేయుచుండెనో చూచి, తరువాత వెంటనే తొందరగాబోయి ఆకార్యము చక్కపరచెను. అనగా సైంధవమాయ యనుటలో రెండర్థములు గలవు.

సముద్రములో వుప్పు ఫుట్టినది, అశ్వముపుట్టినది. కావున సైంధవమాయ యనుటచే గుఱ్ఱమును తీసుకురావలెననియును, లేక లవణముతీసుకురమ్ము యనికూడా అర్థమగుచున్నది. అందువలన ప్రభువు భోజనముచేయుచున్నచో లవణము తేవలెను, దుస్తులుధరించి వీధిలోనిలచినచో అశ్వముతీసుకురావలెను. కావున ‘హేభృత్యా’ యనునంతనే తొందరగాపరుగెత్తుకొనివచ్చి ప్రభు వేస్థితిలోయున్నదీ కనిపెట్టి ఆయాసమయానుగుణముగా కార్యములను నెరవేర్చుట

మంచిది. అట్లుగానిచో భోజనసమయమున అశ్వమును తేచ్చి
ననూ, వీధిలోనికిబోవునపుడు లవణమును తీసుకుపోయిననూ
వై పరీత్యముకలిగి, శిక్షకు పాతృడుకావలసి వచ్చును. అందు
వలన ప్రభువు హేభృత్యా యనిన తక్షణమే పరుగునవచ్చి
ప్రభు వేమిచేయుచున్నది చూచి, ఆయాకార్యములు చక్క
బరచుటలో కడుజాగరూకుడుగా నేవకుడు పనిచేయవలెను.
అని పెద్దలు శాస్త్రములు అనేకముఖములతో చెప్పచుండు
టకు కారణము. అథవా ప్రభువు విషయములో భృత్యులే
కాదు. సద్గురువు సన్నిధానమున, సశ్శిష్యుడును, తండ్రిసాన్ని
ధ్యమున పుతృడును కూడా మహాభయభక్తులు కలిగి సంత
రించిన నేకృతార్థులగుదురు. కాని భయముండి భక్తిలేకున్న
సూభక్తిగలిగి భయము లేకున్ననూ, చెడిపోవకతప్పదు.
భయముచే ఇహలోకము, భక్తిచే పరలోకమున్ను రక్షింప
బడుచున్నవని పెద్దలు చెప్పదురు.

అందువలన సద్గురువులవారు పరుండియున్నపుడు ఏదే
నియుమాట శిష్యునకు చెప్పినచో, శిష్యుడు పరుండియు
న్ననూ, లేచికూర్చుని విని తగుసమాధానము చెప్పవలెనే
గాని పరుండియే బదులుచెప్పకూడదు. అథవా గురువుల
వారు కూర్చుని యేదేనియు శిష్యునకు చెప్పినచో, లేచి
నిలువబడి సమాధాన మీయవలెను. వారు నిలువబడి చెప్పి
నచో తాను ఎదురేగి సమాధాన మీయవలెను. వారు నడ
చుచూ చెప్పినచో తాను పరుగిడివచ్చి బదులుచెప్పవలెను.

యిట్లు భయభక్తులుకలిగి సంచరించినవారు, ఇహమందు కీర్తి పరమందు మోక్షము పొందుదురు.

లక్షణములు త్రివిధముగాకూడా చెప్పబడినవిముందు చెప్పిన జహల్లక్షణ, అజహల్లక్షణ, జహదజహల్లక్షణ యను మూడింటి రహస్యములు పైని తెలుపబడియే యున్నవి.

తరువాత త్రివిధవృత్తులకూడా యున్నవని చెప్పుదురు. అందు ఒకటి అభిధావృత్తియనియు, రెండు లక్షణావృత్తియనియు, మూడు వ్యంజనావృత్తియనియూ చెప్పబడు త్రివిధవృత్తులలోను, మొదటిదియగు అభిధావృత్తియొక్క స్వరూపమేది యనగా-శాస్త్రవాక్యమందును, గురువాక్యమందును, శబ్దమునకు సంబంధించిన అర్థమునే గ్రహించి, తదితరధర్మము లేమియు, తెలసుకొనకుండుట అభిధావృత్తియనియు, రెండవదియగు లక్షణావృత్తి యేదియనగా, కాశీయాత్రకు బోవువారు గోమామిదుగా బోయిన సులభముగా కాశీ చేరవచ్చును. అని చెప్పటలో గోమామిదుగా యనిన గోమాయను గ్రామములో ఒక త్రోవగుండాప్రయాణము చేయవలెనని ఊహించుటయేగాని, గోమా యను దానిపై నెక్కి పోవలెననికాదు. గోమాయనునది ఏనుగయాగురమా, ఎక్కిపోవుటకు అట్లుగనే లక్షణత్రయముచే ఆత్మను తెలసుకొనుట లక్షణావృత్తియని చెప్పబడును.

మూడవదియగు వ్యంజనావృత్తి-దీనికినీ వ్యవహార పరమార్థములు తెలసుకొనుటకు తగిన సాధనములగు ఆయా ఉపమానములతో యదార్థము తెలియువరకూ బోధించుట.

ఇందు అభిధావృత్తి మాత్రమే గలవారు సామాన్య జనులనియు, లక్షణావృత్తిగలవారు మధ్యములనియు, వ్యంజనావృత్తిగలవారు ఉత్తములనియు తెలియవలెను. అంజనాదేవికి, ఆంజనేయ భగవంతుడు వాయువంశచే యీశ్వరుడే అనతరించెననియు, అట్టివాడు సూక్ష్మబుద్ధిచే, చూచిరమ్మంటే కాల్చి వచ్చినాడనియు చెప్పు రహస్యము వ్యంజనావృత్తియే అంజనాదేవి యనియు, అట్టి వృత్తివలన కలిగిన జ్ఞానాంజనమే ఆంజనేయుడనియు, అనగా విచారసహితమగు శుద్ధబుద్ధిచే, యేవస్తువును గాంచుచున్నామో, అద్దానిని శతనేత్రధారియగు ఇంద్రుడుగాని, త్రినేత్రధారియగు జగధీశ్వరుడుగాని చూడజాలక నే యున్నారు. అని శ్రీయోగవాశిష్టమున చెప్పబడినది. అట్టి విజ్ఞానరూపుడగు, ఆంజనేయుడు లంకాదహనముచేయుట ఏదియనిన-లకారాది క్షకారాంతము వరకూ గల మానవశరీరములో గల దృష్టవృత్తుల నన్నిటిని తగులబెట్టినాడని తెలియవలెను.

అదెట్లునగా-లకారబీజము ఆధారచక్రమునందుగలదు క్షకారబీజము భూమధ్యస్థానమున ఆజ్ఞేయచక్రమునందు గలదు. కాక్రింద వ్రాసిన మకారము అవసరములేనివిడల తీసివేసి, కకారమును మాత్రమే గ్రహించవచ్చును. అందు వలన కకారాది క్షకారాంతము వరకూగల, సప్తచక్రములతో కూడిన శరీరమునందు, ఆజ్ఞేయచక్రము దాటి, ఏ యొక్క పుణ్యపాపాది వాసనలు రావు. ఆధారం మొదలు

కొని విశుద్ధచక్రమువరకూగల దుష్టవాసనలను విజ్ఞానాన్నిచే
కాల్చివేసినాడు. గావున లంకాదహనముయొక్క రహస్య
మిదియని గ్రహింపనగును.

తరువాత ప్రయోజనలక్షణమనియు, ప్రవృత్తి లక్షణ
మనియు కూడా రెండులక్షణములుగలవు. అందు ప్రయోజన
లక్షణమేదియనగా గంగయొక్క పవిత్రత శీతలత్వాదులు
గొల్లపల్లెకు ప్రయోజనమున్నది గాని, గొల్లపల్లెయొక్కగోల
గంగకుయేమాత్ర ముపయోగములేదు. అట్లుగనే ఆనందా
త్మయొక్క సాన్నిధ్యమాత్ర దేహేంద్రియాదులకు ఆత్మ
యొక్క చైతన్యశక్తి, పవిత్రత, దేహదులకు ప్రయోజన
కారి కావచ్చును. గాని దేహదుల అన్యత, జడ, దుఃఖత్వా
దులు ఆత్మకేవిలా ప్రయోజనములేదు.

తరువాత ప్రవృత్తిలక్షణ మేదియనగా “కాకేభ్యో
దధిరక్షితామ్” కాకులనుండి పెరుగును రక్షించుము అనుటచే
ఒక కాకులనుండియేగాను, మూషక మార్జాలాదులచేకూడా
పెరుగు పాడుగాకుండగా రక్షించుకొనుము యని చెప్పబడి
నది. అటులనే “ఆత్మానంశతతంరక్షేత్ దార్ద్రైరపిధనైరపి”
యను న్యాయానుసారము, ఓ మానవులారా! స్త్రీ పుత్రా
దులను కాకులు మార్జాలాదులద్వారా మీ ఆత్మజ్ఞానమును
దధి పాడుగాకుండులాగుల రక్షించుకొనుదు అనగా దార,
పుత్ర, ధనాదులపై ప్రీతి, వేశ్యాప్రీతివలె భోగార్థమే యగు
చున్నది. అటులనే ప్రాణాదులపైగల ప్రీతియు సహేతుకమే

గాని, నిర్వేతుకముగాదు. అదెట్లనగా గోవును పోషించుట పాలకొరకే యగుచున్నది. అట్లుగనే దేహాది సకల సంఘాతమునకు ఆరోగ్యాది సౌకర్యముండిననే వాటివలన కించింతాత్ర ప్రయోజనశిద్ధి యగుచున్నది. గాని లేనియెడల బలవన్మరణమునకునూ హేతువగుచున్నది. గావున ప్రత్యగాత్మయందలి ప్రీతియన్ననో నిర్వేతుకము, నిరతిశయము, నిత్యము, స్వభావము. అదెట్లనగా అగ్నియందలివేడిమి స్వభావమగునట్లు ప్రత్యగాత్మయందలి ప్రీతియు స్వాభావమే.

వాచ్యార్థము, లక్ష్యార్థము యని రెండు విధములు. దధిరక్షణవలె ఆత్మలక్షణ లక్ష్యార్థము శాఖాచంద్రన్యాయముగా దేహాదులు వాచ్యార్థములో చేరినవి. ఒక్కొక్కసమయమున వాచ్యార్థము విడచి వేసి లక్ష్యార్థమునుమాత్రమే గ్రహింపవలసి యుండును. ఒక్కొక్కసమయమున వాచ్యార్థ లక్ష్యార్థలక్ష్యార్థముల రెంటినీకూడా అంగీకరింపవలసివచ్చును, కాబట్టి వివేకబుద్ధితో చూచుకొనవలెను.

అదియునుగాక ముందుచెప్పిన పెరుగును కాకులు మొదలగువాటినుండి రక్షించునట్లు ఆత్మజ్ఞానమును స్త్రీపుత్రాది మోహభ్రాంతిచే నశింపకుండునట్లు రక్షించుకొనవలెనని చెప్పుటకు కారణమేమనగా బోకములోనవికాయంతము ఒకటిగలదు. అది పుష్పరసమును హరించు సాధనయని ఉపనిషత్తులలో చెప్పబడియున్నది. కావున అట్టి నవికాయంతమువలన పుష్పరసము హరించుటవలన అచిరకాలము

లోనే పుష్పముయొక్క శోభయు, కోమలమును నశించిపోవు నట్లు భర్తకు భార్య నవికాయంత్రముగాను, భార్యకుభర్తయు, మాతాపితలకు పుత్రులు నవికాయంత్రములుగాను చెప్పబడెను.

అదెట్లనగా- భర్తకు భార్య నవికాయంత్రముగా యున్నందున, ఆతని వీర్యరూపరసమును హరించుటవలన, ఆతని బుద్ధి, జ్ఞానము, వివేకాదులు నశించిపోవుచున్నందున, ఆతడు ఇహపరములలో ఎటువంటి యోగ్యతయు పొందజాలక, దుర్లభమగు మానవజన్మమంతయు గోలుపోవుచున్నాడు అట్లుగనే, భర్త భార్యకు నవికాయంత్రమువలె నున్నందున, ఆమెతాలూకు సత్య, ధర్మ, దయాది సర్వసుగుణములు నశించిపోవుటచే, ఇహపరములకు దూరమగుచున్నది. అట్లుగనే పుత్రులను నవికాయంత్రముచే, మాతాపితలయొక్క జ్ఞానవిజ్ఞానాది రసములు హరింపబడినందున, మూషకమార్జాలాది నీచజన్మలనే, యెత్తవలసివచ్చుచున్నది. కాబట్టి వాత రోగవీడితునకు, ముష్టిప్రహారము, సుఖరూపముగా గోచరించుచున్నట్లు విషయాసక్తచిత్తునకే, సంసారము సుఖముగా గోచరించును. అనగా, శరీరము సలుపు పీకు మొదలగునవి, వాతరోగలక్షణము లగుటచే, ఆబాధలు గలవారికి శరీరము కాలు చేతులతో కుమ్మివేయుచుండినచో, వారికి కొంత శాంతి యున్నట్లు కానుపించును. గాని అట్టి బాధలేనివారికి,

ఇతరమనిమి సమీపముగా కూర్చున్ననూ, బాధగా నేయుండును. అట్టితరి పిడికిలిపోట్లు సుఖమిచ్చునా? అలాగున ప్రారబ్ధముచే, విషయాభిలాష గలవారికి మాత్రమే, సంసారమునందు సుఖమున్నట్లు కానుపించును.

శృ॥ సౌఖ్యంబిందుమాత్రేణ! దుఃఖంపర్వత మేవచ॥

యను ప్రమాణానుసారము, సంసారమున మిథ్యా సుఖము ఒకబిందువుమాత్రము కానుపించిననూ, పర్వతాదులవలె దుఃఖముల నిచ్చును. కావున బుద్ధివంతులు అల్ప సుఖముల కాశించక. కేవల నిత్యసుఖమునిచ్చు మోక్షజ్ఞానమునే సంపాదించుదు.

అవిన్నీగాక, లోకములో భేరీనాదమనియు, శంకానాదమనియు, వీణానాదమనియు మూడువిధములగు ధ్వనులు గలవు. అందు భేర్యాది శబ్దములలో, భేదము, భేదము, మోదమేగాని చిత్తస్థిరత యేమాత్రమున్ను కలుగకున్నది. అదెట్లునగా-భేరీనాదమువలన భయానకరసమున్ను, శంఖనాదమువలన బీభత్సరసమున్ను, వీణానాదమువలన శృంగారరసమున్ను కలుగుచున్నవి. గాన యీమూడు శబ్దములు, త్రిగుణాత్మికములై యైనందున, త్రిగుణాతీతస్థితి కలుగువరకు మనోనిశ్చలత కుదరదు. అట్టి మనోనిశ్చలత్వమునకు, వైరాగ్యరసము, వివేకరసము, విజ్ఞానరసము కావలయును. తాపశాంతి గోరువాడు, శీతలప్రదేశము శీతలజలము శీతలవా

యువు కోరునట్లు, సంసారతావ కాంతిని కోరువారు ముందు
చెప్పిన మహావాక్యార్థము నే ఆశ్రయించవలెను. ఎందువల్ల
ననగా, నేత్రాదిందియములు ప్రత్యక్షప్రమాణము లగుట
వలన, ఒకప్పుడు విపరీతార్థములనే కలిగించి, గొప్పహానిచే
యును. మహావాక్యార్థ మట్లుగాక, ఎల్లప్పుడు ఒకేఅర్థమును
చెప్పి, ఇహపరములలో మేలునే చేకూర్చును. విపరీతమును
ఎన్నటికీ వుట్టించదు. కాబట్టి యిటువంటి మహావాక్యార్థము
యొక్క పవిత్రత, శ్రీ శుకరహస్యోపనిషత్తునందును, పైం
గలోపనిషత్తునందును విశేషముగా చెప్పబడియున్నది. తది
తర దిపనిషత్తులందుకూడా చాలాభాగమువరకూ యున్నది.
అయినప్పటికిన్నీ ఆయాభాగములన్నీ యిచ్చట తెలుపుటకు
గ్రంథవిస్తర మగునని, ఆయాభాగములలో ముఖ్యవిషయ
ములు కొన్నిటినిమాత్రము, ఇందు చేర్చడమైనది. యిందు
ప్రాసిన సంగతులు గ్రహించి కంఠస్థముచేసిననూ ధన్యు
లగుదురు.

శ్లో॥ తత్త్వమసీత్యభేదవాచకమిదిం యేజవంతి ।

తేశివసాయుజ్యము క్తిభాజోభవంతి ॥

తా॥ యను శుకరహస్యోపనిషద్వాక్యరీతిగా తత్త్వమ
న్యూది మహావాక్యములను ఆభేదబుద్ధితో ఎవరు జపింతురో,
వాడు శాశ్వతమగు కైవల్యము క్తి నొందగలడు. తరువాత

ఉపనిషత్తులయందు శిష్యుడు శ్రీ గురువునుగూర్చి యిట్లు ప్రశ్నించుచున్నాడు. హే భగవన్! స్వప్నద్రష్టకువలె జగత్తు మిద్యయని చెప్పితిరిగదా! మద్యాన్నం వన్నెందుగంటలవేళ సూర్యునివెలుగులో చీకటి కానుపించనట్లు స్వయంజ్యోతిరూపాత్మయందు మాయ ఎట్లు స్థితమైయున్నది అనిన శ్రీ సద్గురువులవారిట్లు చెప్పుచున్నారు- హే శిష్య! ఈమాయ అత్యంత దుర్బుటమై సంసారసూలమునకు జననియైయున్నది. కావున యీమాయ తన స్వభావబలముచేతనే స్వయంజ్యోతిరూపాత్మయందు స్థితి కలిగియున్నది.

ఆకారణముచే శాస్త్రవేత్తలగువారు ఈమాయను అఘటిత ఘటనాపటియనీయని కథనము చేసియున్నారు. కావున వృశ్చికీ తన గర్భముచే స్వయముగా మరణించునట్లు యీమాయావృశ్చికీయు ఆనందాత్మను కథనముచేయునట్టి మహావాక్యజన్య అంతఃకరణవృత్తి జ్ఞాన రూప గర్భముచే నశించిపోవుచున్నది. కాని యీమాయావృశ్చికీ స్వయంజ్యోతిరూపాత్మ ప్రతిబింబమున కెన్నటికినీ భయపడకున్ననూ వేదాంతమహావాక్యమువలన జనించినదైన శుద్ధాంతఃకరణ వృత్తి ఆనందాత్మ ప్రతిబింబమువరకు సర్వదా భయపడుచునే యుండును.

అనగా వృక్షమునందు అగ్నియున్ననూ, ఆవృక్షమును కాల్చుటలేదు సరిగదా! ఆవృక్షము పత్రపుష్ప ఫలాదులతో వృద్ధి నొందుచునే యున్నది. కాని చెట్టు చెట్టు రాపి

డిచే అధవ అరణిచే మధనముచేసినచో చెట్టులోనుండి అగ్ని బయటకువచ్చి రెండు కట్టెలను కాల్చుచున్నది. అదే విధముగా తన హృదయమందు జ్ఞానాగ్నియున్ననూ, జన్మ కర్మలు నసించుటలేదు. గాని గురుశాస్త్రాదులచే విచార రూపవిజ్ఞానాగ్ని శుద్ధాంతఃకరణముచే వెలువడినచో అప్పుడే కర్మ కట్టెలన్నిటిని కాల్చివేసి జన్మరాహిత్యము చేయును.

సత్యంజ్ఞానంమనంతంబ్రహ్మ। యేకమేవా ద్వితీయం
బ్రహ్మ। సర్వంఖల్విదంబ్రహ్మ। నేహనానాస్తికించనా। ప్రజ్ఞా
నంబ్రహ్మ। అహంబ్రహ్మస్మి। తత్వమసి। ఆయమాత్మాబ్రహ్మ।

ఈ ఎనిమిది మహావాక్యములు, త్రికాలములయందు పఠించవలెను. పుణ్యములేదు, పాపములేదు. జన్మములేదు, జగత్తులేదు, షడూర్జీరహితము శివం.

పరా యనగా ప్రకృతి, ప్రకృతియనగా మాయ, మాయఅనగా ఏమీలేనిది, కనిపించే ప్రపంచకము సత్యమనే బ్రహ్మ. అంతరబాహ్యములు అవాగ్మానసగోచరము “యదృశ్యం యత్ కృతం దదన్మతం” సదా అనిత్యమనే న్యాయమునుబట్టి వాక్కున చెప్పబడే సర్వమున్నూ అనాత్మయనే, అజ్ఞానమును విడచి ఒక గురుదీక్షయందు నిలచియున్నదే ఆత్మయనినీ, జ్ఞానమనినీ, ఆత్మానాత్మల రెంటినీ తెలసుకొన్న తానే బ్రహ్మమని ఋగ్వేద మహావాక్యము.

అహంబ్రహ్మస్మి యనగా-అహం అనగా నేనన్నమాట. నేననగా అకార పుకార మకారములు, యీమూడు

కూడినదే ప్రణవము, ప్రమాణము, అకారం బ్రహ్మ రజో
గుణము. అది శబ్దరూపముగా యుండును, ఉకారం విష్ణువు
సత్త్వగుణము. అది సంకల్పరూపముగా యుండును. మకా
రము రుద్రుడు తమోగుణము అది వాక్కురూపముగా యుం
డును. చూపు పలుకు మనస్సు సద్గురువు చెప్పిన స్థానమున,
అంతము చేయడమే ప్రణవమని ప్రమాణము. అకారమనే
అర్థమాత్మక ఆధారచక్రమందు పుట్టి, పరా వశ్యంతి మధ్యమ
వైకరీయని చతుర్విధ శబ్దములను దాటి, అహం అనే సుషు
మ్మికి, ఆ స్థానమందు అయిక్యమగును. కనుక అహం
బ్రహ్మాస్మి యని పలుకును. అహం యనగా నే నన్నమాట.
నే ననగా, అచలమైనటువంటి పరబ్రహ్మమనిన్నీ, అదే
చూపుఅయిన దనిన్నీ, విశ్వమంతా ధరించినందువల్ల
యీశ్వరనామము ధరించినందువల్ల మంగళప్రదమైనటువంటి
తెలివి నిచ్చుటచేత శివుడనిన్నీ, ఆ తెలివి చక్షుర్మధ్యమందు
పున్నదని-

శ్లో॥ విశ్వంచక్షురీతం తస్మిన్ సర్వప్రతిష్ఠితమ్ ।

ఆయొక్క చక్షుర్మధ్యమందున్న సర్వచరాచరప్రపంచము
గురువుచెప్పిన దీక్షయందు నిలుకడవహించినదే
యజుర్వేదార్థము. యీ అర్థము అభ్యాసమైతే అహంబ్రహ్మ
స్మియని పలుకును. తత్త్వమసి యిచ్చును. ఈ వేదవాక్యము
జపంతి. ఇది శివసాయుజ్యముక్తి, గురువుయందు క్రియాద్వై
తము, ఆత్మయందు భావాద్వైతము, ప్రపంచమందు ద్రవ్యా

ద్వైతము, యీమూడు కలిగిన దే అభేదవాక్యము. ఇది జపం చేయతగ్గది భగవద్వాక్యము.

శ్లో॥ సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్య మామేకంశరణం॥వజా ।

అహంత్యాసర్వపాపేభ్యో మోక్షయిష్యామిమాశుచ॥

సర్వధర్మములు అనగా ధర్మాధర్మములకు మూలమైన తెలివిని (పరిత్యజ్య) విడుపుము. తెలివి లేకపోతే యేమి లేకపోతుందని విచారపడవద్దు. నీ తెలివి నాయందైక్యము చేయుము. నామరూపరహితమై కంటికికనుపించక చేతికిదొరకకా, రమ్మంటేరాకా, పొమ్మంటేపోక, పుండమంటేపుండకా అంతటా స్వతసిద్ధముగాయుండి అంతా తానైయుండి, ఏది తాను అంటీఅంటక స్వజాతీయ విజాతీయ, స్వగతభేదరహితమైనటువంటిది యేదో అట్టి తెలివిని నాయందు అయిక్యపరచడమే శరణం॥వజా॥

“అహంత్యా సర్వపాపేభ్యో” అనగా నాదినేను నాకులము, నాస్తలము, అన్నమాట నసించినందున మోక్షమే కలుగును. తత్వమసి తత్తేయనగా నిరాకారస్వరూపము త్వం అనగా హంసస్వరూపము. అసియనగా అనిరాకారమందున తిరిగి కలయుట, యీప్రకారం అయిక్యమాతున్నట్లు తెలుసుకొని బ్రమవిడుపుమా, జీవేశ్వరులవ్యప్తి, సమిప్తియనగా, జీవుడనగ్గా ప్రపంచం సత్యమనే బ్రమయే. ఈశ్వరుడనగా, సర్వప్రపంచమూ అనాత్మగా యెంచి ఏకత్వసిద్ధి కలగడమే ఈశ్వరత్వము. కనుక సర్వప్రపంచక జ్ఞానము,

కలుగడమే. అభేదజ్ఞానమని సమస్తమైన వేదాంతములు చెప్పుచున్నవి. జీవేశ్వరకు అయిక్యసంధాన మనగా-శాస్త్రమందున చెప్పుటగాన అయిక్యము పరిణమించును. ఇదే సామవేద మహావాక్యము.

ఈవాక్యము ఒక అండమందు తాత్పర్యము. అండ మనగా-గుడ్డు, పిండ మనగా సమస్త దేహములకూ, కారణమైనందువల్ల, హంసస్వరూపము. బ్రహ్మ మనగా-పదునాలుగు భువనములు తనకుక్రి తామరలో ఇముడ్చుకొని తాను విలక్షణమైనందువల్ల, పరమాత్మ ఇన్నిటికీ యేకత్వసిద్ధికలిగినదే. అండాండం-అండాండంలోనిదే పిండాండం. బ్రహ్మాండము-పిండాండములోనిది బ్రహ్మాండమువల్లనే, అనంతకోటి బ్రహ్మాండములు, యీ సమస్తభువనములు అండాండంలోనివి. పిండాండం బ్రహ్మాండములోనిది. యీనాలుగు మహావాక్యముల అర్థము తెలసుకొన్నవారే, పాప పుణ్య జననమరణములులేని, బ్రహ్మస్వరూపులు. యిదే గురువాక్యము. యిది నమ్మినవారికి, మోక్షముతప్పదు. ఇదే అధర్వణవేద మహావాక్యము. గురువాక్యము నమ్మివుండవలెను.

“శ్రీసద్గురు పరబ్రహ్మర్పణమస్తు”

శాంతి శాంతి శాంతి:

ఇట్లు

చెరాచరసుభాభిలాషి,

గొడు జోగమాంబ.